

TARTU ÜLIKOOL  
ÕIGUSTEADUSKOND

Eraõiguse osakond

Heleri Rebane

**CAD-FAILI INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE KAITSE**

Magistritöö

Juhendaja  
Prof. *dr.iur.* Aleksei Kelli

Tallinn 2025

# Sisukord

<b>Sissejuhatus</b> .....	<b>3</b>
<b>1. 3D-printimise tehnoloogia ja selle mõju intellektuaalomandile</b> .....	<b>10</b>
1.1. 3D-printimise tehnoloogia areng.....	10
1.2. CAD-faili loomine.....	13
1.3. 3D-printimise tehnoloogia õiguslikud väljakutsed .....	14
<b>2. Autoriõiguse kaitse 3D-printimise protsessis</b> .....	<b>17</b>
2.1. CAD-faili kaitse kui autoriõigustega kaitstud teos .....	17
2.2. Autoriõigustega kaitstud teose kaitse laienemine CAD-failile .....	20
<b>3. Disainilahenduse kaitse 3D-printimise protsessis</b> .....	<b>23</b>
3.1. Uue disainilahenduse kaitse direktiivi mõju 3D-printimise tehnoloogiale .....	23
3.2. CAD-faili kui disainilahenduse kaitse.....	24
3.3. Disainilahendusega kaitstud toote kaitse laienemine CAD-failile .....	30
<b>4. Patendi ja kaubamärgi kaitse 3D-printimise protsessis</b> .....	<b>32</b>
4.1. CAD-faili patendi kaitse.....	32
4.2. Patendikaitse laienemine CAD-failidele .....	36
4.3. CAD-faili kaubamärgi kaitse .....	37
4.4. Kaubamärgi kaitse laienemine CAD-failile .....	40
<b>Kokkuvõte</b> .....	<b>42</b>
<b>The Protection of Intellectual Property Rights of CAD-files. Summary</b> .....	<b>50</b>
<b>Kasutatud kirjandus</b> .....	<b>54</b>
<b>Kasutatud Euroopa Liidu õigus</b> .....	<b>56</b>
<b>Kasutatud siseriiklikud õigusaktid</b> .....	<b>56</b>
<b>Kasutatud Euroopa Kohtu praktika</b> .....	<b>57</b>
<b>Muud kasutatud kohtulahendid</b> .....	<b>57</b>
<b>Kasutatud lühendid</b> .....	<b>59</b>

## Sissejuhatus

3D-printimise tehnoloogia on viimasel aastakümnel kiiresti arenenud<sup>1</sup> ning muutnud viisi, kuidas tarbijad ja ettevõtted esemeid toodavad. Kui varasemalt kasutati 3D-printimist põhiliselt tööstuslikes ettevõtetes ning teadusasutustes, siis nüüdseks on taskukohased koduseks kasutamiseks mõeldud 3D-printerid muutunud väga kättesaadavaks, võimaldades ka tavakasutajatel kodustes tingimustes erinevaid esemeid printida.<sup>2</sup> Taoline areng on toonud kaasa suure muudatuse tootmisprotsessides, sest varasemalt eksklusiivselt suurtööstustele kuulunud tootmistehnoloogiad on jõudnud laiema avalikkuse kätte. Interneti kaudu jagatavad ning lihtsasti allalaaditavad disainifailid (tuntud ka kui CAD-failid) on muutunud keskseks tootmisressursiks.

3D printimine on tootmistehnoloogia vorm, milles kolmemõõtmeline objekt ehitatakse üles kiht-kihi haaval, kasutades 3D-printerit ja CAD-faili. 3D-printimine on lisanduv tootmisprotsess, mille käigus kolmemõõtmeline prinditud objekt luuakse kihthaaval materjali lisamise teel, milles CAD-fail määrab kui palju materjali tuleb lisada ning kuhu see tuleb paigutada.<sup>3</sup> Materjalikihid kantakse printeri pinnale ning seejärel sulatatakse laseri või kuumtöötamise abil kokku. Järgmine kiht lisatakse ja ühendatakse eelmisega ning protsessi korratakse seni, kuni soovitud 3D-struktuur on täielikult moodustunud. Iga kiht võib olla vaid 0,003 millimeetri paksune, võimaldades erakordset täpsust ja detailirohkust, mis tähendab, et võimalik on printida isegi kõige keerukamaid disaine. See on vastandlik traditsioonilistele tootmisprotsessidele, kus füüsilised vormid saadakse kas materjali eemaldamise teel või kindla mahuga materjali kuju muutmise teel nagu näiteks metalli valamine<sup>4</sup>.

CAD-fail on disainifail ehk virtuaalne 3D-mudel, mis edastab 3D-printerile teavet selle kohta, kuidas prinditav objekt üles ehitada. CAD-faili loomiseks on mitu erinevat viisi.<sup>5</sup> Esiteks on

---

<sup>1</sup> 23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/2822, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 2246/2002, ELT L 18.11.2024.

<sup>2</sup> Ebrahim, T. Y. 3D Printing: Digital Infringement & Digital Regulation. *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property* 2016, Vol 14 (1), lk 39.

<sup>3</sup> Ealm, V. CAD Files and European Design Law. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 2016, Vol. 7(2), lk 146.

<sup>4</sup> Silverman, I. Optimising protection: IP rights in 3D printing. *European Intellectual Property Review* 2016, Vol 38(1), lk 5.

<sup>5</sup> Dinev, P. Revisiting the Copyright Status of 3D Printing Design Files. *European Intellectual Property Review* 2020 Vol 42(2), lk 95.

CAD-faili loomiseks võimalik kasutada internetis kättesaadavaid modelleerimistarkvarasid, mis võimaldavad luua oma disaine. Osad programmid pakuvad ka eelmodelleeritud kujundeid, mis lihtsustavad loomise protsessi, aga on võimalik luua enda disain algusest peale iseseisvalt. Teine võimalus CAD-faili loomiseks on 3D-skannerit kasutades muuta olemasolev füüsiline objekt 3D-mudeliks. Sellisel juhul seade kogub füüsilisest objektist laserkiirte abil suure hulga andmeid ning loob nende abil täpse 3D-mudeli. Kolmas võimalus CAD-faili loomiseks on fotogrammeetria, milles arvuti tarkvara ühendab eri nurkade alt tehtud 2D-fotod terviklikuks 3D-mudeliks.<sup>6</sup>

Odavate koduseks kasutamiseks mõeldud 3D-printerite laialdane kättesaadavus tarbijate seas ning samuti intellektuaalomandi õigustega kaitstud füüsiliste objektide lihtne skaneerimine, reprodutseerimine ja digitaalsete failide jagamine on viinud CAD-failide massilise levikuni.<sup>7</sup> Kuna CAD-failid on oma digitaalse olemuse tõttu hõlpsasti kopeeritavad ja jagatavad,<sup>8</sup> on palju populaarsust kogunud CAD-failide üleslaadimine erinevatele faili jagamise platvormidele<sup>9</sup>, kus on võimalik CAD-faile osta, müüa, alla- ja üles laadida, ning redigeerida<sup>10</sup>. Neid veebiplatvorme tekib üha enam juurde, aga neist populaarsemate seas on näiteks Shapeways ja Thingiverse, kus kasutajad saavad ise luua, redigeerida ning jagada erinevaid disainifaile. Need platvormid käituvad kui suured disainifailide kogumikud, kust leiab tuhandeid erinevaid mudeleid, neist enamik sobilikud 3D-printimiseks.<sup>11</sup> CAD-failide lihtne kopeeritavus ning veebipõhine levik muudab keeruliseks olemasolevate intellektuaalomandi kaitsemehhanismide rakendamise, eriti juhul, kui failid on loodud füüsiliste objektide alusel või osalevad mitme õigusvaldkonna kaitse alla kuuluvates toimingutes.

Käesoleval magistritööl on kaks eesmärki. Töö esimeseks eesmärgiks on selgitada CAD-faili õiguslikku staatust intellektuaalomandi õiguste kontekstis. Töö keskendub Euroopa Liidu õiguse raames CAD-failide võimalikule kaitsele autoriõiguse, disainilahenduse, patendi ja

---

<sup>6</sup> Ealm, V, lk 146-147.

<sup>7</sup> Ballardini, R. M, Norrgård, M. Digitising patent law: Challenges from 3D printing Technologies. European Intellectual Property Law 2016, Vol 38(8), lk 519-521.

<sup>8</sup> Adewale, M. 3D Bioprinting and Intersection with Key Intellectual Property Rights. European Intellectual Property Review 2024, Vol 46(12), lk 768.

<sup>9</sup> Sellised failiplatvormid on näiteks *Thingiverse*, *Shapeways*, *Sculpteo* ja paljud teised.

<sup>10</sup> Ealm, V, lk 147.

<sup>11</sup> Frigeri, M. Online sharing of digital design files as "use of design"? reassessment of the current regime of liability. Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law 2023, Vol 14(3), lk 466.

kaubamärgi kaudu. Töö teiseks eesmärgiks on selgitada välja milline eelmainitud intellektuaalomandi kaitse liikidest on CAD-failide kaitseks kõige tõhusam.

Töö eesmärgi saavutamiseks otsib magistritöö autor vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Kas CAD-faile saab Euroopa Liidu õiguse alusel kaitsta autoriõigustega, disainilahendusena, patendiga või kaubamärgiga?
2. Milline intellektuaalomandi kaitse liiki on CAD-failide puhul kõige tõhusam?

Magistritöö esimese eesmärgi saavutamiseks autor hindab CAD-faili olemust ning õiguslikku staatust ja analüüsib kas CAD-fail võiks minna Euroopa Liidus disainilahenduse, patendi, autoriõiguste ning kaubamärgi kaitse alla. Magistritöö teise eesmärgi saavutamiseks analüüsib töö autor milline õiguslik kaitse on CAD-failide jaoks praktikas kõige efektiivsem. Selleks töö autor uurib, kas uued Euroopa Liidu regulatsioonid suudavad lahendada senised õiguslikud probleemid või toovad endaga kaasa uusi küsimusi. Lisaks käsitleb autor küsimust kas praeguses õigusraamistikus on õiguslikud lüngad, mis vajaksid täiendavaid regulatsioone.

Töö autor püstitab kolm hüpoteesi. Esimese hüpoteesi kohaselt on intellektuaalomandi õigustega iseseisvalt kaitstavad ainult need CAD-failid, mis on loodud CAD-faili disaineri poolt ning mitte olemasoleva füüsilise objekti skaneerimise või pildistamise teel. Teise hüpoteesi kohaselt CAD-failide patendikaitse Euroopa Liidu õiguses ei ole sisuliselt rakendatav, kuivõrd fail ise ei väljenda tehnilist lahendust. Töö kolmanda hüpoteesi kohaselt on ELi disainilahenduse kaitse CAD-failide puhul praktikas tõhusam kui autoriõiguse või kaubamärgi kaitse.

Töö eesmärkide saavutamiseks kasutab autor õigusdogmaatilist analüüsi, uurides kehtivaid seaduseid ja regulatsioone, et selgitada kuidas CAD-failide intellektuaalomandi õiguste kaitse on õiguslikult reguleeritud. Lisaks rakendab autor võrdlevat meetodit, analüüsides kuidas Euroopa Liidu uued regulatsioonid erinevad USA vastavatest õigusaktidest, et tuua esile sarnasused ja erinevused rahvusvahelises kontekstis. Samuti toetub autor töös juhtumiuuringutele, käsitledes praktilisi näiteid kohtulahenditest ja vaidlustest, kus CAD-failide intellektuaalomandi õigusi on analüüsitud ning vaidlustatud. Magistritöö allikate valikul on autor lähtunud nende aktuaalsusest, asjakohasusest ja teaduslikust kvaliteedist. Töös kasutatud teadusartiklid keskenduvad viimase aastakümne juhtivatele seisukohtadele 3D-

printimise ja intellektuaalomandi valdkonnas. Euroopa Liidu kohtupraktika valikul on töö autor keskendunud just nendele lahenditele, mis mõjutavad intellektuaalomandi kaitse küsimusi tehnoloogia arengu kontekstis.

Digitaalsete disainifailide ja autoriõigustega seonduvaid küsimusi reguleerib Eestis autoriõiguse seadus (edaspidi AutÕS)<sup>12</sup> ning Euroopa Liidu tasandil 22. mai 2001. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (edaspidi infoühiskonna direktiiv)<sup>13</sup>, mis sätestab autoriõiguse ja sellega seotud õiguste kaitse aluspõhimõtted kogu Euroopa Liidu territooriumil ning samuti on olulisel kohal ka Berni kirjandus ja kunstiteoste kaitse konventsioon (edaspidi Berni konventsioon)<sup>14</sup> ja 23. aprilli 2009. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/24 EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta (edaspidi arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiv 2009/24 EÜ)<sup>15</sup>.

CAD-failide ja disainilahenduse õiguskaitse puhul on olulised allikad Eestis tööstusdisaini kaitse seadus (edaspidi TKDS)<sup>16</sup> ning Euroopa Liidu tasandil 23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2024/2822 EÜ, millega muudetakse nõukogu määrust nr 6/2002 EÜ ühenduse disainilahenduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus nr 2246/2002 EÜ (edaspidi disainimäärus 2024/2822 EÜ)<sup>17</sup> ja 23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2024/2823 EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta (edaspidi disainidirektiiv 2024/2823 EÜ). Samuti viidatakse magistritöös ka varasemalt kehtinud disainimäärusele: 12. detsembri 2001. aasta Nõukogu määrus 6/2002 EÜ, ühenduse disainilahenduse kohta (edaspidi ühenduse disainimäärus 6/2002/EÜ)<sup>18</sup>.

CAD-failide ja patendi õiguskaitse puhul olulisteks allikateks Eestis on patendiseadus (edaspidi PatS)<sup>19</sup> ning Euroopa Liidu tasandil ühtset patendikohut käsitlev leping (edaspidi

---

<sup>12</sup> Autoriõiguse seadus. RT I, 21.06.2024, 5.

<sup>13</sup> 22. mai 2001. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas ELT L 167, lk 10-19.

<sup>14</sup> Berni kirjandus ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.

<sup>15</sup> 23. aprilli 2009. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/24 EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta ELT L 111, lk 16.

<sup>16</sup> Tööstusdisaini kaitse seadus. RT I, 19.03.2019, 50.

<sup>17</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ.

<sup>18</sup> 12. detsembri 2001. aasta Nõukogu määrus (EÜ) 6/2002, ühenduse disainilahenduse kohta, ELT L 3, 5.1.2002.

<sup>19</sup> Patendiseadus. RT I, 30.03.2023, 8.

UPCA)<sup>20</sup> ja Euroopa patentide väljaandmise konventsioon (edaspidi Euroopa patendikonventsioon)<sup>21</sup>. CAD-failide ja kaubamärkide õiguskaitse puhul on Eestis olulisteks allikateks kaubamärgiseadus (edaspidi KaMS)<sup>22</sup> ja Euroopa Liidu tasandil 16. detsembri 2015. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2015/2436 EÜ, kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (edaspidi kaubamärgi direktiiv)<sup>23</sup>.

Töö autor kasutab oma seisukohtade kujundamiseks esmaste allikatena autoriõiguse seadust, patendiseadust, tööstusdisaini kaitse seadust ja kaubamärgiseadust. Samuti on esmaste allikatena kasutatud asjaomast Euroopa Liidu õigust nagu infoühiskonna direktiiv, Berni konventsioon, arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiv, disainimäärus, Euroopa patendikonventsioon ja kaubamärgidirektiiv.

Kuna antud teemal puudub siseriiklik kohtupraktika, siis on töös tuginetud Euroopa Liidu kohtu lahenditele, teiste liikmesriikide lahenditele ja Euroopa Liidu Intellektuaalameti (edaspidi EUIPO) lahenditele.

Autorile teadaolevalt ei ole antud teemal varasemalt avaldatud eesti keelset õiguskirjandust. Intellektuaalomandi õiguse üldküsimumuste osas on tuginetud J. Pila ja P. Torremans raamatule „European Intellectual Property Law“<sup>24</sup> ning L. Osborne raamatule „3D printing and Intellectual Property“<sup>25</sup>.

Töö olulisemateks teisesteks allikateks on intellektuaalomandi õiguse teaduse artiklid, mille läbivateks teemadeks on CAD-failid ja 3D printimine. Olulisemad autorid, kellele töös korduvalt viidatakse on V. Ealm, kes kirjutas artikli „CAD Files and European Design Law“<sup>26</sup>, J. Hornick oma artikliga „3D Printing and IP rights: The Elephant in the Room“<sup>27</sup>, P. Dinev artikliga „Revisiting the Copyright Status of 3D Printing Design files“<sup>28</sup>, R. M. Ballardini ja M. Norrgård oma artikliga „Digitising patent law: Challenges from 3D printing

---

<sup>20</sup> Ühtset patendikohut käsitlev leping, 2013/C 175/01. – ELT, C175, 20.6.2013, lk 1-40.

<sup>21</sup> Euroopa patentide väljaandmise konventsioon, RT II 2002, 10, 40.

<sup>22</sup> Kaubamärgiseadus. RT I, 06.01.2023, 28.

<sup>23</sup> 16. detsembri 2015. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2015/2436 EÜ, kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta.

<sup>24</sup> Pila, J. Torremans, P. European Intellectual Property Law. Oxford University Press 2019.

<sup>25</sup> Osborn, L. 3D Printing and Intellectual Property, Cambridge University Press 2019rn.

<sup>26</sup> Ealm, V. lk 142-162.

<sup>27</sup> Hornick, J, lk 801-820.

<sup>28</sup> Dinev, P, lk 94-100.

Technologies“<sup>29</sup>, M. Frigeri oma artikliga „Online sharing of digital design files as "use of design"? reassessment of the current regime of liability”<sup>30</sup>, B. Van Wiele oma artikliga “Decentralised, democratised and disruptive: how 3D printing challenges the consumer protection rationale of trade marks“<sup>31</sup>, Nina Natalia Baranowska oma artikliga „The intersection of 3D printing and trademark law“<sup>32</sup> ja paljud veel.

Töö autor on teiseste allikatena viidanud ka EUIPO juhistele disainimääruse ja kaubamärgidirektiivi tõlgendamiseks ning samuti Maailma Kaubandusorganisatsiooni (edaspidi WTO) käsiraamatutele

Käesolev magistritöö on jagatud neljaks peatükiks. Töö esimene peatükk käsitleb 3D-printimise tehnoloogiat ja selle mõju intellektuaalomandile. Töö autor selgitab 3D-printimise ajalugu ning tehnoloogia arengut, samuti milline on CAD-faili loomise protsess ning õiguslik olemus ja arutleb 3D-printimise tehnoloogiast tingitud väljakutsete üle ja millist mõju need intellektuaalomandi õigustele avaldavad.

Magistritöö teine peatükk käsitleb autoriõiguse kaitset, milles autor selgitab CAD-faili õiguslikku olemust ja analüüsib kas CAD-fail võiks minna autoriõiguse kaitse kriteeriumite alla ning mis on õiguslik olukord juhul kui autoriõigustega kaitstud teosest luuakse CAD-fail ning kas autoriõiguste kaitse kandub automaatselt CAD-failile üle.

Töö kolmas peatükk käsitleb disainilahenduse kaitset, milles autor selgitab kas CAD-faili on võimalik kaitsta Euroopa Liidu disainilahendusena ning mis on õiguslik olukord juhul kui disainilahendusena kaitstud teosest luuakse CAD-fail ning kas disainilahenduse kaitse kandub automaatselt CAD-failile üle.

Magistritöö neljas peatükk koondab endasse CAD-faili patendi kaitset saavate kriteeriumite analüüsi, milles autor selgitab kas CAD-failile on üldse võimalik patenti taotleda ning mida selle jaoks tegema peab. Magistritöö autor uurib mis on õiguslik olukord kui patendiga kaitstud objektist luuakse CAD-fail ning kas patendi kaitse kandub automaatselt CAD-failile üle. Töö

---

<sup>29</sup> Ballardini, R. M, Norrgård, M, lk 519-521.

<sup>30</sup> Frigeri, M, lk 462-483).

<sup>31</sup> Van Wiele, B, lk 313-323.

<sup>32</sup> Baranowska, N. N. The intersection of 3D printing and trademark law. Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law, Vol 9(3), lk 251-265.

neljandas peatükis on juttu ka kaubamärgi kaitsest, mis keskendub kaubamärgi olemusele ning uurib kas CAD-faili on võimalik kaubamärgina registreerida. Samuti analüüsib autor mis on õiguslik olukord kui kaubamärgiga kaitstud objektist luuakse CAD-fail ning kas kaubamärgi kaitse kandub automaatselt CAD-failile üle.

Eesti õiguskirjanduses ei ole CAD-failide õiguskaitset seni terviklikult käsitletud, mistõttu omab käesolev magistr töö sisulist väärtust intellektuaalomandi õiguse arengus ning täidab olulise lünga. Töö on aktuaalne ka seetõttu, et Euroopa Liidus võeti hiljuti vastu uus disainimäärus, millel on oluline mõju nii 3D-printimise tehnoloogiale kui ka CAD-failide õiguslikule raamistikule.

Autor on tutvunud ka teiste sarnasel teemal kirjutatud magistr töödega ning on teadlik, et 2021. aastal kirjutas Kairi Madi magistr töö teemal „Disainilahenduse kaitse 3D printimise tehnoloogias“, milles sarnaselt praeguse töö 3. peatükiga uuriti, kas CAD-faile oleks võimalik kaitsta disainilahendusena. Magistr töö autor selgitab, et kuna eelnev magistr töö kirjutati ajal, millal kehtis veel varasem disainimäärus ühenduse disainilahenduse kohta, siis vajab CAD-failide võimalik kaitse disainilahendusena uuesti üle vaatamist uue disainimääruse kontekstis. Samuti kirjutas Henrik Trasberg 2016. aastal magistr töö teemal Patendiomaniku ainuõiguste jõustamine 3D-printimise tehnoloogia tingimustes, kus uuriti kuidas on patendiomanikul võimalik oma õigusi kaitsta CAD-failide loomise ja levitamise eest.

Tööd iseloomustavad märksõnad nagu 3D printimine, intellektuaalomand, CAD-fail, disainiõigus, autoriõigus, patent, kaubamärk.

# 1. 3D-printimise tehnoloogia ja selle mõju intellektuaalomandile

## 1.1. 3D-printimise tehnoloogia areng

Lisanduv tootmine<sup>33</sup> on üldmõiste tehnoloogiatele, mis loovad kiht-kihi haaval materjali lisades füüsilise objekti. Lisanduva tootmise arengu käigus on selle kirjeldamiseks kasutatud mitmeid erinevaid mõisteid ning definitsioone. 3D printimise ajalugu ulatub tagasi 1970ndatesse aastatesse, millal avaldati kontseptsioon masinast, mis võimaldab kolmemõõtmelise kujutise valmistamist ning 1977. aastal anti välja esimene patent meetodi, vahendi ja seadme kohta, mis on mõeldud kolmemõõtmeliste toodete valmistamiseks. Kuid siiski esimene kaubanduslik 3D printer toodi turule alles 1984. aastal leiutaja Charles Hulli poolt.<sup>34</sup> 1990. aastate alguses kutsuti neid lisanduva tootmise tehnoloogiaid kiirprototüüpimiseks<sup>35</sup>, samuti ka kiirtootmiseks<sup>36</sup> ja vabakujuliseks tootmiseks<sup>37</sup>. Tihti kasutati neid termineid ka sünonüümidenä, kuid nende osas puudus üksmeel, mis võis tihti tekitada segadust. 2015. aastal määratles rahvusvaheline standardiorganisatsioon (edaspidi ISO) lisanduva tootmise standardi, mis määratles selle üldised põhimõtted ja terminoloogia. Standardi kohaselt on taolise tehnoloogia nimetus lisanduv tootmine, kuid mittetehnilises kontekstis viidatakse sellele ka tihti kui 3D-printimine<sup>38</sup>

3D-printimise arengu algusaastatel kasutati 3D-printereid peamiselt tööstuslikel eesmärkidel, eelkõige kiireks prototüüpimiseks. Kui mitmed 3D-printeritega seotud patendid aegusid, siis avanes ka tarbijatel võimalus seda tehnoloogiat kasutada ning 3D-printimise seadmeid ise kasutada. Kuid siiski jäi 3D-printerite kasutuselevõtt suures määras mõnevõrra aeglaseks kuni viimase aastakümneni, kui 3D-printimine muutus märgatavalt taskukohasemaks ning kodukasutuseks mõeldud masinate võimekus paranes märgatavalt.<sup>39</sup>

Seda kiiret 3D-printerite levikut ning arengut on sageli võrreldud arvutite laialdase levikuga 1990ndatel aastatel. Alguses olid arvutid kallid ning peamiselt kasutuses teaduse ja tehnoloogia

---

<sup>33</sup> inglise keeles tuntud kui *additive manufacturing*

<sup>34</sup> Lewis, A., lk 303.

<sup>35</sup> Inglise keeles tuntud kui *rapid prototyping*

<sup>36</sup> Inglise keeles tuntud kui *rapid manufacturing*

<sup>37</sup> Inglise keeles tuntud kui *free form fabrication*

<sup>38</sup> Ballardini, R. M., Norrgård, M., Partanen, J., lk 33.

<sup>39</sup> Dagne, T.W. Dubeau, C. 3D Printing and the Law: Are CAD-files Copyright-protected. Intellectual Property Journal 2015, Vol 28 (1), lk 4.

valdkonnas, aga siis nende hinna alanemisega ja tavakasutajatele kättesaadavaks muutumisega levisid need kiiresti massiturule. Viimasel ajal on 3D-printimine liikunud lihtsate igapäevaobjektide printimisest keerukate toodete, tulirelvade ja isegi inimkudede printimiseni.<sup>40</sup>

Kui varasemalt kasutati 3D-printimist põhiliselt tööstuslikes ettevõtetes ning teadusasutustes, siis nüüdseks on taskukohased koduseks kasutamiseks mõeldud 3D-printerid muutunud väga kättesaadavaks, võimaldades ka tavakasutajatel kodustes tingimustes erinevaid esemeid printida.<sup>41</sup> Taoline areng on toonud kaasa suure muudatuse tootmisprotsessides, sest varasemalt eksklusiivselt suurtööstustele kuulunud tootmistehnoloogiad on jõudnud laiemal avalikkuse kätte. Interneti kaudu jagatavad ning lihtsasti allalaaditavad disainifailid võimaldavad 3D-printeri kasutajatel erinevaid objekte oma kodudes reprodutseerida.<sup>42</sup>

3D-printimise tehnoloogia vähendab tootmissektorisse sisenemise barjäärid, võimaldades väiketootjatel ning üksikisikutel konkureerida suurte ettevõtetega nišiturgudel. Suurte ettevõtete kunagised kliendid võivad muutuda nende konkurentideks, valmistades ise tooteid, mida nad kunagi neilt ostsid.<sup>43</sup> Sellest tulenevalt langeb füüsiliste toodete nõudlus ning tarbijad hakkavad neid tooteid endale ise printima. Printimiseks vajalike disainifailide ehk CAD-failide väärtus suureneb ning need muutuvad kaubeldavaks varaks.<sup>44</sup>

Lisanduva tootmise tehnoloogia põhineb virtuaalse kolmemõõtmelise mudeli ehk CAD-faili projekteerimisel.<sup>45</sup> CAD-fail on disainifail, mis edastab 3D-printerile teavet selle kohta kuidas printitav objekt üles ehitada<sup>46</sup>, CAD-fail määrab kui palju materjali tuleb lisada ning kuhu see tuleb paigutada<sup>47</sup>. CAD-faili on võimalik salvestada erinevates formaatides. Neist kõige populaarsem ja kõige rohkem kasutatust leidnud *de facto* formaat on .stl (*stereolithography*).<sup>48</sup> .stl formaat kirjeldab kolmemõõtmelise objekti pindmise geomeetria, esitades selle kolmnurksete

---

<sup>40</sup> Ebrahim, T. Y, 3D printing: Digital Infringement & Digital Regulation. Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property 2016, Vol 14 (1), lk 39.

<sup>41</sup> *Ibid.*

<sup>42</sup> Bradshaw, S. Bowyer, A. Haufe, P. The Intellectual Property Implications of Low-Cost 3D Printing. ScriptEd 2010, Vol. 7(1), lk 5.

<sup>43</sup> Hornick, J. 3D Printing and IP Rights: The Elephant in the Room. Santa Clara Law Review 2015, Vol 55(4), lk 803.

<sup>44</sup> *Ibid*, lk 804.

<sup>45</sup> *Ibid.*

<sup>46</sup> Dinev, P. lk 95

<sup>47</sup> Ealm, V, lk 146.

<sup>48</sup> Ballardini, R.M, Norrgård, M. Partanen, J, lk 38.

tahkudena. Teine võimalikest formaatidest, mis on laialdast kasutust leidnud on .amf (*additive manufacturing format*), mis sisaldab lisaks ka teavet objekti sisemise mahu, struktuuri, koostise, värvi, geomeetria ja materjali kohta.<sup>49</sup>

Faili formaadi valik võib väga suurelt mõjutada disaini üldmuljet, mis on oluliseks teguriks disaini intellektuaalomandi õiguste kaitse ulatuse määratlemisel. Objekti skaneerides või pildistades ning seejärel 3D-printides võivad paljud detailid väga lihtsalt kaduma minna nii, et lõplikus 3D-prinditud füüsilises objektis on säilinud vaid objekti üldine välisilme. See väljendab, et kuigi 3D-printimise tehnoloogia on väga kaugele arenenud, on sellel siiski veel üsna suured piirangud.<sup>50</sup>

3D-printimine on üsnagi uus ja pidevalt arenev tehnoloogiavaldkond, mis muutub üha populaarsemaks. See tehnoloogia võimaldab tootjatel valmistada objekte kiiremini ja väiksema vaevaga ning tihti ka odavamalt võrreldes varasemate traditsiooniliste tootmismeetoditega.<sup>51</sup> 3D-printimise abil valmistavate objektide valik ulatub mikroskoopilistest detailidest kuni tervete hooneteni. Mikro ja nanoprintimine on avanud uusi võimalusi elektroonikakomponentide ja mikrorobotite loomiseks. Teises äärmuses on 3D-prinditud hooned, kus süsteemid laovad betooni kiht-kihi haaval, luues hoone struktuurid ning samal ajal inimesed paigaldavad aknad, torustiku ja elektrisüsteemi. 3D-prinditud hooned võivad olla palju odavamad ning keskkonnasäästlikumad võrreldes traditsiooniliste ehitusmeetoditega.<sup>52</sup> Ning nende kahe äärmuse vahel on hulga igapäevaseid, mida on võimalik 3D-printimise tehnoloogiaga luua, sealhulgas näiteks jalgrattad, jalanõud, tulirelvad ning toiduained.<sup>53</sup> 3D-bioprintimine teeb võimalikuks isegi inimorganite printimise.<sup>54</sup>

---

<sup>49</sup> Ealm, V, lk 147.

<sup>50</sup> Frigeri, M, lk 467.

<sup>51</sup> Tredwell, S. 3D Printing and Intellectual Property. Canadian Law Library Review 2020, Vol 45(2), lk 14.

<sup>52</sup> Osborn, L, lk 11.

<sup>53</sup> *Ibid*, lk 12.

<sup>54</sup> Adewale, M, lk 766.

## 1.2.CAD-faili loomine

CAD-faili loomiseks on mitu erinevat võimalust. Seda saab luua käsitsi kasutades 3D modelleerimise tarkvara, skaneerides füüsilist objekti või genereerida fotogrammeetria abil. Nii skaneerimine kui fotogrammeetria eeldavad, et on olemas mingi füüsiline objekt, mida skaneeritakse või pildistatakse selleks, et CAD-fail luua.<sup>55</sup>

Kui CAD-faili luuakse algusest peale CAD-faili disaineri poolt ise, siis kasutatakse selleks tavaliselt kahte erinevat tüüpi tarkvaraprogramme. Esiteks kasutatakse pindmodelleerimise tarkvara, mis toimib sarnaselt sellele, kuidas multifilmide animaatorid loovad digitaalseid kujutisi. Kujundus kaetakse virtuaalse võrgustikuga, mis määratleb objekti kuju ja struktuuri digitaalses ruumis.

Teiseks kasutatakse tahkmodelleerimise tarkvara, mis võimaldab disaineril võtta eeldefineeritud geomeetrilised kujundid ning neid lõigata, venitada ja omavahel kombineerida, et luua uus objekt.<sup>56</sup> Teised kaks meetodit, mille abil saab CAD-faile luua põhinevad juba olemasolevatel objektidel. Objekti saab 3D-skanneriga skaneerida või sellest palju 2D fotosid teha. Sellisel juhul tarkvara suudab jäädvustada objekti füüsilised mõõtmed, asetades andmepunktide koordinaadid selle pinnale ning seejärel töödeldakse kõik kogutud andmed digitaalseks kujunduseks.<sup>57</sup>

CAD-faili luues disainer loob sisuliselt mingi objekti 3D-mudeli, millel on nii funktsionaalsed omadused, sest see saadab 3D-printerile juhiseid, kuidas objekti printida, aga see võib sisaldada ka CAD-faili disaineri enda loomingulisust, sõltuvalt sellest mismoodi CAD-fail loodi ja juhul kui see skaneeriti või pildistati, siis kui palju muudatusi sellele hiljem tehti.<sup>58</sup> Seega on CAD-fail oma olemuse poolest digitaalne joonis, millel on funktsionaalsed omadused, aga mis võib väljendada ka autori intellektuaalset loomingut.<sup>59</sup>

---

<sup>55</sup> Ealm, V, lk 146-147.

<sup>56</sup> Lipson, H, Kurman, M. Fabricated: The New World of 3D Printing. John Wiley and Sons 2013, lk 79.

<sup>57</sup> *Ibid*, lk 79.

<sup>58</sup> Dolinsky, K, CAD's Cradle: Untangling Copyrightability, derivative Works and fair use in 3D Printing. Washington and Lee Law Review 2014, Vol 71(1), lk 638-639.

<sup>59</sup> Ealm, V, lk 148-149.

### 1.3.3D-printimise tehnoloogia õiguslikud väljakutsed

Viimase aastakümne tehnoloogilised edusammud 3D-printimise tehnoloogias on viinud selle tehnoloogia palju laialdasema kasutuselevõtuni, tekitades samal ajal intellektuaalomandi õiguste omanikes mureküsimusi. Viimasel ajal on 3D-printimine arenenud lihtsate objektide printimisest keerukamate toodeteni, nagu näiteks trükitud elektroonilised komponendid ja inimkude. Odavate 3D-printerite laialdane kättesaadavus tarbijate seas, samuti kaitstud objektide odav paljundamine ja digitaalsete disainifailide jagamine on viinud CAD-failide massilise levikuni ning intellektuaalomandi õigustega kaitstud objektide ulatusliku ebaseadusliku reprodutseerimiseni 3D-printimise tehnoloogia abil. Kui näiteks enne 2009. aastat kõige odavam 3D-printer, mis turul saadaval oli maksis umbes 15 000 eurot<sup>60</sup>, siis tänapäeval on võimalik 3D-printer soetada 266 euro<sup>61</sup> eest. Lihtsasti kättesaadav 3D-printimise tehnoloogia tõi kaasa põhimõttelise muudatuse toodete disainimise ning tootmise protsessis. Selleks, et mingit kaupa toota, et pea omama enam suurt tehast vaid piisab ainult loomingulistest ideedest ning juurdepääsust digitaalsetele tööriistadele.<sup>62</sup> 3D-printerid esitavad intellektuaalomandi süsteemile tõsiseid väljakutseid, kuna erinevad etapid alates CAD-faili loomisest kuni lõpliku füüsilise objekti printimiseni võivad käivitada erinevate intellektuaalomandi kaitse vormide kohaldamist.<sup>63</sup>

Esiteks tekitavad õiguslikke väljakutseid küsimused kuidas on võimalik oma loomingut digitaalses keskkonnas kaitsta. Kui disain on juba kord CAD-failina avalikkusele kättesaadavaks tehtud, muutub selle kopeerimine ja selle kaudu füüsilise objekti reprodutseerimine äärmiselt lihtsaks. Peaaegu igaüks saaks üsna vähesel vaevaga selle veebist allalaaditud disaini järgi valmistada toote, kasutades selleks kas isiklikku 3D-printerit või tellides selle printimise kolmandalt osapoolelt. Taoline tehnoloogia areng on kaasa toonud olukorra, kus intellektuaalomandi õiguste omajatel oma toodete ilma loata kopeerimise takistamine muutunud järjest keerulisemaks. Just seetõttu on oluline, et õiguskaitse oleks piisavalt tõhus, et intellektuaalomandi õigustega kaitstud objektide omanikel oleks võimalik

---

<sup>60</sup> Ealm, V, lk 147.

<sup>61</sup> Näiteks Amazonis müügil olev printer, mille hind on 266,49€. [https://www.amazon.com/FLASHFORGE-Adventurer-5M-Detachable-220x220x220mm/dp/B0CH4NYL6J/ref=zg\\_bs\\_g\\_6066127011\\_d\\_sccl\\_1/132-0757487-9194605?th=1](https://www.amazon.com/FLASHFORGE-Adventurer-5M-Detachable-220x220x220mm/dp/B0CH4NYL6J/ref=zg_bs_g_6066127011_d_sccl_1/132-0757487-9194605?th=1) (03.03.2025).

<sup>62</sup> Abbas, M, Z. The potential role of 3D printing technology in enabling local entrepreneurship: to what extent patent law poses barrier. *Journal of Intellectual Property Studies* Vol. 6(2), lk 69.

<sup>63</sup> Ballardini, R. M, Norrgård, M, lk 519-521.

kaitsta oma õigusi digitaalses keskkonnas.<sup>64</sup> See on probleem, millega Euroopa Liit juba aktiivselt tegeleb, näiteks uues disainimääruses 2024/2822 EÜ preambulis on sätestatud, et iga sellise andmekandja või tarkvara loomine, allalaadimine, kopeerimine ja kättesaadavaks tegemine, mis salvestab disainilahenduse eesmärgiga reprodutseerida kaitstud disainilahenduse õigusi rikkuv toode, kujutab endast disainilahenduse kasutamist viisil, milleks peaks olema õiguste omaniku luba.<sup>65</sup>

Magistritöö autori arvates järgmine küsimus, mis tekitab õiguslikke väljakutseid on olukord, kui CAD-fail on loodud mingi intellektuaalomandi õigusega kaitstud objekti põhjal. Juhul kui CAD-fail, mis on loodud mingi objekti põhjal, mis on kaitstud kas autoriõigustega, disainilahenduse kaitsega, patendiga või kaubamärgiga, siis kas selle kaitse saab automaatselt üle kanda ka CAD-failile. Kui elava kunstniku skulptuur on autoriõigustega kaitstud autori eluaja + 70 aastat ning selle skulptuuri kohta luuakse CAD-fail ajal, mil skulptuuri autoriõigus veel kehtib, siis kas autoriõigus võiks laieneda ka CAD-failile.<sup>66</sup> Sarnane küsimus võib tõstatuda ka patendiga, kaubamärgiga või disainilahendusega, et kas füüsilise eseme patendikaitse, kaubamärgikaitse või disainilahenduse kaitse võiks hõlmata ka selle digitaalset representatsiooni. Seda küsimust patendikaitse ulatuse kohta on Henrik Trasberg uurinud oma 2016. aastal kirjutatud magistritöös „Patendiomaniku ainuõiguste jõustamine 3D-printimise tehnoloogia tingimustes“.

3D-printimise tehnoloogia areng tekitab tõsiseid väljakutseid ka kaubamärkide kaitstes. Kuigi kaubamärgi kaitse kohaldub ainult selle kasutamisel majanduslikel või ärielistel kaalutlustel, võib 3D-printimine siiski luua täiendavaid võimalusi võltsitud kaupade loomiseks, võimaldades praktiliselt igäühel hakata oma kodus võltskaupu valmistama ning neid müüma. Võib väita, et tegelikult on tegemist sisuliselt samasuguse probleemiga, mis eksisteerib juba praegu, aga 3D-printimise tehnoloogia arenguga muutub võltsimine lihtsamaks, kiiremaks, odavamaks ja kättesaadavamaks. Lisaks sellele ei võimalda 3D-printimine mitte ainult toodete kopeerimist, vaid pakub piiramatu võimalusi CAD-failide töötlemiseks ja muutmiseks. Seega on 3D-printeri kasutajatel võimalus näiteks mõne toote pealt kaubamärgi nimi või logo eemaldada või mõnele kaubamärgita tootele 3D-printitud kaubamärgi nimi või sümbol juurde

---

<sup>64</sup> Ealm, V. lk 161.

<sup>65</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ(14).

<sup>66</sup> AutÕS § 38 lg 1.

lisada. Kaupade võltsimine ning võltskauba müümine ei ole uus probleem, aga nüüd on seda võimalik teha ükskõik kellel oma kodust, kasutades 3D-printerit ja CAD-tarkvara.<sup>67</sup>

3D-printimise tehnoloogia areng on oluliselt muutnud viisi, mismoodi tooted tarbijateni jõuavad. Kui traditsioonilises tootmisprotsessis ettevõtte valdavad kontrolli kogu tootmisahela üle, alustades toote valmistamisest kuni selle kvaliteedi ning levitamise üle, siis 3D-printimise tehnoloogia kasutuselevõtuga see kontroll väheneb märkimisväärselt. Tootmise keskpunkt liigub üha enam tarbijate kätte, kes saavad nüüd ise kodustes tingimustes tooteid luua, kohandada ja reprodutseerida.

Digitaalsete disainifailide ehk CAD-failide levitamine toimub peamiselt läbi avalike veebiplatvormide, kus kasutajad saavad neid faile alla laadida, neid kohandada ning kodus printida või tellida printimisteenus kolmandalt osapoolelt. See võimaldab tarbijatele suuremat paindlikust ning isiklikku loovust, võimaldades luua unikaalseid tooteid, mis vastavad täpselt nende vajadustele. Kui varasemalt määrasid ettevõtte kindlaks oma toodete kvaliteedi, kasutatavad materjalid ning viimistluse, siis CAD-failide laialdase levikuga läheb see kontroll üle kasutajatele. Lõpliku 3D-printitud toote omadused sõltuvad CAD-faili algsest kvaliteedist, printimisseadmetest, kasutatavast materjalist ning printimisprotsessist.<sup>68</sup>

Magistritöö autor nendib, et lisaks kõigele eelmainitule tekitab 3D-printimine veel hulganisti õiguslikke väljakutseid. Nendest üks on näiteks viimasel ajal kiiresti arenenud ning olulisust kogunud 3D-bioprintimine. 3D-bioprintimine on ainulaadne tehnoloogia vorm, mis ühendab elusorganismid ning kunstlikud materjalid, et luua funktsioneerivaid elundeid. 3D-bioprintimise juures võivad küsimused tõstatuda põhiliselt patendikaitse juures, sest sisuliselt võiks tegemist olla funktsionaalsete leiutistega ning käsitletavatest intellektuaalomandi õigustest patent on ainus, mis kaitseb funktsionaalsust, mitte objekti kuju, välimust või intellektuaalset panust.<sup>69</sup>

---

<sup>67</sup> Baranowska, N. N, lk 260.

<sup>68</sup> Van Wiele, B, lk 317.

<sup>69</sup> Adewale, M. 3D Bioprinting and Intersection with Key Intellectual Property Rights. European Intellectual Property Review 2024, Vol 46(12), lk 766-786

## 2. Autoriõiguse kaitse 3D-printimise protsessis

### 2.1.CAD-faili kaitse kui autoriõigustega kaitstud teos

Autoriõigused ja nendega kaasnevad õigused on ainuõigused, mis kaitsevad autorite loomingulisi teoseid nagu luuletused, maalid, muusikapalad ja tantsukompositsioonid. Esimesed autoriõiguse kaitse regulatsioonid loodi juba 18. sajandil ja kuigi kaasaegsed autoriõiguse süsteemid on need algsed põhimõtted säilitanud, siis on nende rakendamise kontekst märkimisväärselt muutunud.<sup>70</sup> Euroopa Liidus on vastu võetud mitmeid direktiive, eesmärgiga ühtlustada autoriõiguste normistikku ELi territooriumil. Neist üks olulisemaid on infoühiskonna direktiiv, mis sätestab autoriõiguse ja sellega seotud õiguste kaitse aluspõhimõtted kogu Euroopa Liidu territooriumil<sup>71</sup>.

Euroopas tekivad ja kehtivad autoriõigused automaatselt ning erinevalt patendist, tööstusdisainist või kaubamärgist, puudub vajadus neid registreerida. Autoriõiguste kaitse on ajaliselt piiratud, üldjuhul kehtib autori eluaja ja veel 70 aastat pärast tema surma.<sup>72</sup> Autoriõiguse keskseks mõisteks on autori looming ehk teos. Selleks, et looming oleks autoriõigustega kaitstav, peab ta olema originaalne, kirjanduse, kunsti või teaduse valdkonnas ja objektiivselt tajutav.<sup>73</sup> Selleks, et teos oleks originaalne, peab ta olema autori enda intellektuaalse loomingu tulemus.<sup>74</sup> Selle jaoks, et mingi teose saaks lugeda originaalseks peab autoril olema olemas teatud valikuvabadus ning võimalus anda teosesse enda loominguline panus.

Järgnevas lõigus selgitab töö autor juhtumiuuringuid kasutades Euroopa Kohtu seisukohta seoses autoriõiguse kaitse saamise kriteeriumitega. Euroopa Kohus on selgitanud oma lahendis *C-5/08 Infopaq International A/S vs Danske Dagblades Forening*, et autoriõiguse kaitse saamiseks ei pea loominguline panus olema suur ning ka 11 sõna võib olla autoriõigustega kaitstav.<sup>75</sup> Autoriõiguse kaitse saamiseks peab teos olema kirjanduse, kunsti või teaduse

---

<sup>70</sup> Pila, J. Torremans, P, lk 243.

<sup>71</sup> Infoühiskonna direktiiv.

<sup>72</sup> Pila, J. Torremans, P, lk 243.

<sup>73</sup> Autoriõiguse seadus. RT I, 21.06.2024, 5.

<sup>74</sup> *Ibid* § 4 lg 2.

<sup>75</sup> EKo C-5/08, *Infopaq International A/S vs Danske Dagblades Forening*. ECLI:EU:C:2009:465.

valdkonnas, kuid Euroopa Liit on laiendanud seda ka erinevatele loomingulistele väljendusvormidele, sealhulgas tarkvara, andmebaasid, filmid ja muusika.<sup>76</sup> Teos peab olema autoriõiguse kaitse saamiseks ka objektiivselt tajutav. Teost tuleb eristada ideest, sest lihtsalt idee ei ole autoriõigustega kaitstav vaid objekt peab olema vormi kaudu tajutav ja reprodutseeritav.<sup>77</sup> Ka Euroopa Liidu Kohus on seda teemat käsitlenud oma lahendis C-310/17, *Levola Hengelo BV vs. Smilde Foods BV*, selgitades, et teos peab olema täpselt ja objektiivselt määratletav. Mainitud lahendis oli tegemist olukorraga, kus toiduaine maitsele sooviti autoriõiguste kaitset saada, aga EK ütles, et infoühiskonna direktiivi ei ole võimalik selliselt tõlgendada, et anda maitsele autoriõiguse kaitse.<sup>78</sup>

Arvutiprogramm on juhiste kogum, mis suunab arvutit töötama kindlal viisil.<sup>79</sup> Arvutiprogrammid on autoriõigusega kaitstud samamoodi nagu kirjandusteosed Berni konventsioon tähenduses.<sup>80</sup> Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingust (edaspidi TRIPS lepingust)<sup>81</sup> tuleneb, et arvutiprogramm on kaitstud nagu kirjandusteos Berni konventsiooni tähenduses nii lähtetekstina kui objektkoodi näol<sup>82</sup>. Arvutiprogrammid peavad autoriõiguse kaitse saamiseks väljendama autori intellektuaalset loomingut ning kaitse laieneb üksnes teose loomingulistele aspektidele, kuid mitte mitteautoriõiguslikele tehnilistele ja funktsionaalsetele omadustele.<sup>83</sup>

Arvutiprogrammide õiguskaitse direktiivi kohaselt hõlmab termin „arvutiprogramm“ kõiki programme olenemata nende vormist, sealhulgas tarkvaras sisalduvaid programme. Nimetatud termin hõlmab ka arvutiprogrammi väljatöötamisele eelnevat projekteerimist tingimusel, et ettevalmistav töö on oma olemuselt selline, et selle tulemuseks võib hilisemas etapis olla arvutiprogramm.<sup>84</sup> CAD-fail sisaldab juhiseid kuidas 3D-printer peaks iga disaini kihi üles ehitama, mis võiks olla võrreldav arvutiprogrammi koodiga. CAD-fail sisaldab digitaalseid juhiseid, mis käivitavad konkreetse tulemuse, milleks on 3D-prinditud objekti loomine. Sellest tulenevalt on S. Bradshaw, A. Bowyer ja P. Haufe oma artiklis väitnud, et CAD-failid

---

<sup>76</sup> Pila, J. Torremans, P. lk 243.

<sup>77</sup> *Ibid*, lk 259.

<sup>78</sup> EKo C-310/17, *Levola Hengelo BV vs. Smilde Foods BV*. ECLI:EU:C:2018:899.

<sup>79</sup> Pila, Torremans, 2016, lk 278.

<sup>80</sup> Arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiv.

<sup>81</sup> Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. RT II 1999, 22, 123.

<sup>82</sup> *Ibid* artikkel 9 lõige 1.

<sup>83</sup> Arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiv, artikkel 1.

<sup>84</sup> *Ibid*.

sarnanevad arvutiprogrammidele ning seetõttu tuleks neid kaitsta autoriõigustega sarnaselt arvutitarkvarale<sup>85</sup>.

Teised õigusteadlased nagu näiteks Viola Ealm aga ei nõustu eelmainitud seisukohaga ning väidavad, et CAD-fail ei ole võrdväärne arvutiprogrammiga<sup>86</sup> ning seda seisukohta toetab ka käesoleva magistritöö autor. CAD-fail sisaldab endas nii koodikomponenti mis annab printerile juhised kuhu ja kui kiiresti materjali asetada kui ka disainijoonise komponenti. Kuigi CAD-fail sisaldab endas koodi, siis ei ole see võrdväärne arvutiprogrammiga, sest CAD-mudeli disainer ei kirjuta faili koodi, vähemalt mitte selles tähenduses nagu seda teeb CAD-tarkvara programmeerija.<sup>87</sup> CAD-faili disainer loob CAD-faili, asetades eelmodelleeritud kujundeid virtuaalsele töölauale ning loob 3D-mudeli muutes kujundite mõõtmeid ja asukohta. Konkreetne disain, mille kasutaja loob määrab täpse koodi, mis saadetakse 3D-printerile, aga tarkvara programmeerija on eelnevalt määratlenud ära üksikud koodielemendid, millest disainer CAD-faili koostab.<sup>88</sup>

Seetõttu leiab töö autor, et ainult CAD-tarkvara on kaitstav arvutiprogrammide õiguskaitse direktiivi<sup>89</sup> alusel, aga CAD-fail ise selle kaitse alla ei kuulu. CAD-fail on vahend, millele on salvestatud autoriõigustega kaitstud teos. Ta selles aspektis sarnaneb JPG või PDF failidele, mis sisaldavad fotot või kirjandusteost, mis on autoriõigustega kaitstud. See, et teos eksisteerib digitaalses failiformaadis ei muuda selle olemust. Kui CAD-faili disainijoonis väljendab autori enda intellektuaalset loomingulisust ning ei ole määratud ainult funktsionaalsete kaalutluste poolt, võib seda käsitleda autoriõigustega kaitstud teosena.<sup>90</sup>

Järgnevas lõigus kasutab töö autor võrdlevat meetodit, võrreldes USA ja Euroopa Liidu õiguse tõlgendust CAD-failide õigusliku olemuse kohta. USA õiguses on Euroopa Liidu õigusega sarnane arusaam CAD-failide tarkvarana autoriõiguste kaitse alla kuulumisega, nimelt leitakse, et CAD-faile ei saa pidada arvutiprogrammide ja tarkvaraga samaväärseks, sest need ei juhi 3D-printerite tööviisi. Pigem leitakse USA õiguses, et CAD-failid toimivad kui joonised või

---

<sup>85</sup>Bradshaw, S. Bowyer, A. Haufe, P, lk 24.

<sup>86</sup> Ealm, V, 148.

<sup>87</sup> *Ibid.*

<sup>88</sup> Dolinsky, K, lk 638-639.

<sup>89</sup> Arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiv artikkel 1.

<sup>90</sup> Ealm, V, lk 148-149.

plaanid ning neid tuleks käsitleda pigem graafilise teosena kui kirjaliku teosena.<sup>91</sup> Seda seisukohta kinnitab ka Euroopa Kohtu otsus vaidluses *C-406/10 SAS Institute Inc. vs. World Programming*, kus kohus leidis, et ei arvutiprogrammi funktsionaalsus, programmeerimiskeel ega andmefailide formaat ei kujuta endast selle programmi avaldusvormi arvutiprogrammide õiguskaitse direktiivi artikkel 1 lõige 2 tähenduses.<sup>92</sup>

Kuigi infoühiskonna direktiivist tuleneb autorite ainuõigus lubada või keelata oma teose otsest või kaudset, ajutist või alalist reprodutseerimist, siis ei ole autoriõigused selles osas absoluutsed<sup>93</sup>. Teoste ilma autori nõusolekuta reprodutseerimine on lubatud näiteks illustreeriva materjalina õppe- ja teaduslikel eesmärkidel, kasutamine avaliku julgeoleku jaoks, kasutamine karikatuuris, paroodias ja pastišis.<sup>94</sup>

Töö autor leiab, et autoriõiguse kaitsele tuginemine on CAD-faili disainerite jaoks tõhus viis oma loomingu kaitsmiseks. Autoriõigustega kaitsmise põhiliseks eelduseks on, et CAD-fail peab olema teos ehk sellel on lisaks funktsionaalsetele kaalutustele olemas ka autori enda loominguline panus. Seega laieneb autoriõiguste kaitse ainult nendele CAD-failidele, mille disainer on ise CAD-tarkvara kasutades loonud. Autori hinnangul CAD-failid, mis on loodud füüsilise objekti skaneerimise kaudu, autoriõiguse kaitset ei oma. Sellistel failidel puudub disaineri panus ning loomingulisus, sest tegemist on mehaanilise protsessiga.

## **2.2. Autoriõigustega kaitstud teose kaitse laienemine CAD-failile**

Nagu juba eelnevalt sai selgitatud, siis CAD-faili on võimalik käsitleda kui autoriõigustega kaitstud teost, juhul kui CAD-faili disainijoonis väljendab autori enda intellektuaalset loomingut.<sup>95</sup> Järgnevalt uurib magistritöö autor Euroopa Liidu kohtu lahendeid juhtumiuuringu meetodil ja ELi ja USA kohtupraktikat võrdleval meetodil kas juhul kui CAD-fail on loodud juba olemasoleva autoriõigustega kaitstud teose põhjal, siis kas autoriõiguse kaitse võiks automaatselt laieneda ka CAD-failile .

---

<sup>91</sup> Rideaut, B. Printing the Impossible Triangle: The Copyright Implications of Three-Dimensional Printing, *Journal of Business, Entrepreneurship and the Law* 2011, Vol 5(1) lk 161.

<sup>92</sup> EKo C-406/10 *SAS Institute Inc. vs. World Programming*, ECLI:EU:C:2012:259, punkt 39.

<sup>93</sup> Infoühiskonna direktiiv artiklid 2 ja 4.

<sup>94</sup> Autoriõiguse seadus § 19.

<sup>95</sup> Ealm, V, lk 148-149.

Euroopa Liidu infoühiskonna direktiivist tuleneb põhimõte, et autoriõiguse esemeks olevat teost kaitstakse igas vormis ja viisil nii otsese, kaudse, ajutise või alalise reprodutseerimise eest.<sup>96</sup> Euroopa Liidu kohus on oma lahendis C-419/13 *Art & Allposters International BV vs. Stichting Pictoright* kinnitanud, et autoriõigusega kaitstud teose kandmine uuele kandjale kujutab endast uue teose reprodutseerimist. Kohtuvaidluses ettevõtte Art & Allposters kandis autoriõigusega kaitstud teose paberkandjalt lõuendile ning kohus leidis, et see ei olnud pelgalt teose levitamine, vaid uue teose reprodutseerimine.<sup>97</sup> Seda analoogiat kasutades võiks töö autori arvates väita, et selline kaitse hõlmab ka digitaalseid koopiaid nagu näiteks CAD-failid ning autoriõigusega kaitstud objektist digitaalse CAD-faili loomist tuleb samuti lugeda teose reprodutseerimiseks. Järelikult on tegemist sellise tegevusega, mis vajab teose autori nõusolekut.

Seda seisukohta, et CAD-failid kuuluvad autoriõiguste kaitse alla kinnitas ka 2023. aasta Alicante kohus oma otsuses 7/23, *Ferrari S.p.A vs. Mansory Design & Holding GmbH*, kui keegi skaneeris Ferrari 488 GTB auto mudeli ning lõi sellest CAD-faili abil 3D-prinditud Ferrari keredetaili, mida oli hiljem võimalik teistele Ferrari mudelitele peale sobitada. Kohus leidis, et kuna Ferrari 488 GTB keredetaili disain oli piisavalt loominguiline ja seda saaks pidada autoriõigustega kaitstavaks teoseks. Sellest tulenevalt leiti, et Ferrari keremudelist CAD-faili loomine ning sellele järgnev 3D-printimine oli Ferrari autoriõiguste rikkumine.<sup>98</sup>

Sarnaseid vaidlusi on varasemalt olnud ka Ameerika Ühendriikides. Üheks näiteks on juhtum, kui Fernando Sosa lõi CAD-faili ning hakkas müüma 3D-prinditud iPhone hoidjat, mis kujutas kuulsast telesarjast „Troonide mäng“ tuntud raudtrooni. Kuid kuna „Troonide mängu“ sarja autoriõigused kuuluvad USA kaabli- ja teleseriaali platvormile HBO, siis nõuti Sosalt selle tegevuse lõpetamist.<sup>99</sup>

Järgnevalt uurib magistritöö autor kas CAD-failid võiks laieneda autoriõiguste kaitse ka siis, kui see on loodud füüsilist objekti skaneerides või pildistades, aga selle objekti autoriõiguste

---

<sup>96</sup> Infoühiskonna direktiiv artikkel 2.

<sup>97</sup> EKo C-419/13, *Art & Allposters International BV vs. Stichting Pictoright*, ECLI:EU:C:2015:27.

<sup>98</sup> Alicante European Union Trademark Court 7/23, *Ferrari S.p.A vs. Mansory design & Holding GmbH*.

<sup>99</sup> Rimmer, M. 3D printing, the Maker Movement, IP litigation and legal reform. WIPO Magazine 1. oktoober 2019, kättesaadav veebist: <https://www.wipo.int/web/wipo-magazine/articles/3d-printing-the-maker-movement-ip-litigation-and-legal-reform-41060#:~:text=passing%20off%2C%20personality%20rights%2C%20character,the%20issues%20in%20this%20field> (23.03.2025).

kaitseperiood on lõppenud<sup>100</sup> või tegemist on objektiga, millele autoriõiguste kaitse ei laiene. USAs on olnud mitu juhtumit, kui on valmistatud CAD-fail mingist füüsilisest objektist, mille autoriõiguste kaitseperiood on lõppenud, aga selle füüsilise objekti omanikud on ikka nõudnud CAD-faili jagamise lõpetamist. Näiteks nõudis USAs Augustina Kolledž Michelangelo skulptuure kujutavate CAD-failide levitamise lõpetamist, sest CAD-failid olid loodud neile kuuluvate skulptuuride reproduktsioone pildistades, kuigi skulptuurid olid täpsed reproduktsioonid Michelangelo marmorskulptuuridest.<sup>101</sup> Kuigi vaidlus ei jõudnud kohtusse, siis õigusteadlased nagu näiteks Grimmelmann seda olukorda kommenteerinud. Grimmelmann selgitas, et autoriõiguste rikkumine pannakse toime ainult sellisel juhul, kui algne objekt on autoriõigustega kaitstud. See tähendab et juhul kui CAD-fail luuakse objektist, mis ise ei ole autoriõigustega kaitstud, siis selle loomine ja levitamine ei kujuta endast samuti rikkumist.<sup>102</sup>

---

<sup>100</sup> Töö autor mainib, et eri jurisdiktsioonides on kaitseperiood erineva pikkusega, Euroopa Liidus on selleks autori eluiga + 70 aastat, USAs autori eluiga + 50 aastat. Kuid kõikide kirjeldavate olukordade puhul on see aeg ammu möödas.

<sup>101</sup> Rimmer, M. 3D printing, the Maker Movement, IP litigation and legal reform. WIPO Magazine 1. oktoober 2019, kättesaadav veebist: <https://www.wipo.int/web/wipo-magazine/articles/3d-printing-the-maker-movement-ip-litigation-and-legal-reform-41060#:~:text=passing%20off%2C%20personality%20rights%2C%20character,the%20issues%20in%20this%20field> (23.03.2025).

<sup>102</sup> Grimmelmann, J. Indistinguishable from Magic: A Wizard's Guide to Copyright and 3D Printing. Washington and Lee Law Review 2014, Vol 71 (1), lk 4-8.

### 3. Disainilahenduse kaitse 3D-printimise protsessis

#### 3.1. Uue disainilahenduse kaitse direktiivi mõju 3D-printimise tehnoloogiale

Euroopa Liidu Teatajas avaldati 18. novembril 2024 uued Euroopa Liidu disainiõigust käsitlevad õigusaktid, mis jõustusid 8. detsembril 2024. Need koosnesid disainimäärusest<sup>103</sup>, mis hakkab kehtima 1. maist 2024 (v.a osad artiklid, mis hakkavad kehtima 1. juulist 2026) ning disainidirektiivist<sup>104</sup>, mille liikmesriigid peavad siseriiklikusse õigusesse üle võtma hiljemalt 9. detsembriks 2027. Kuna Euroopa Liidu disainiõigus on umbes 20 aastat vana, siis tehti ettepanek sidusa intellektuaalomandi tegevuskava rakendamiseks eesmärgiga ajakohastada ja ühtlustada kehtivaid Euroopa Liidu õigusakte disainilahenduste kaitse valdkonnas. Selle ettepanekuga sooviti muuta nõukogu määrust (EÜ) nr 6/2002<sup>105</sup> ning tehti ettepanek direktiiv 98/71/EÜ<sup>106</sup> uuesti sõnastamiseks. Disainiõiguse reformi eesmärgiks on ajakohastada ja parandada kehtivaid sätteid, muuta aegunud sätteid, suurendada õiguskindlust ning selgitada õiguste kohaldamisala ja piiranguid. Samuti parandada registreeritud ühenduse disainilahenduse kaitse kättesaadavust, tõhusust ja taskukohasust, lihtsustada ja ühtlustada menetlusi ning kohandada ja optimeerida makstavate lõivude taset ja struktuuri.<sup>107</sup>

Uue disainimäärusega muudetakse mõiste „ühenduse disainilahendus“ ning asendatakse see „Euroopa Liidu disainilahendusega“. Uue disainimäärusega laiendatakse disainikaitse ulatust, et vastata digiajastu nõuetele. Olulised sisulised muudatused hõlmavad endast disaini määratluse ja toote määratluse täpsustamist. Üks olulisemaid muudatusi oli see, et disainiõigus laieneb nüüd ka digitaalsesse ja virtuaalsesse ruumi. Disain kaitseb endiselt toote või selle osa välimust, mis tuleneb selle joontest, kontuuridest, värvidest, kujust, pinnatekstuurist või materjalist, aga disaini mõistet laiendati nii, et see hõlmab nüüd ka endas ka liikumiste,

---

<sup>103</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ.

<sup>104</sup> 23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2823 disainilahenduste õiguskaitse kohta.

<sup>105</sup> Ühenduse disainimäärus.

<sup>106</sup> 13. oktoobri 1998. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/71/EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta, ELT L 289, 28.10.1998, lk 28—35.

<sup>107</sup> Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 2246/2002, Seletuskiri. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52022PC0666> (10.03.2025).

üleminekute ja muud tüüpi animatsioonide väljendusi<sup>108</sup>. Uues määruses muudeti toote mõistet nii, et see hõlmaks otsesõnu ka mittefüüsilisi esemeid.

Varem ei sisaldanud toote mõiste selgesõnaliselt digitaalset sisu, aga nüüd hõlmab toote definitsioon kõiki objekte, olenemata sellest, kas need on füüsilises või digitaalses vormis. Täpsustati, et toode võib olla mistahes tööstus- või käsitöötoode, välja arvatud arvutiprogramm, sõltumata selles, kas see esineb füüsilisel kujul või mittefüüsilises vormis. Lisaks korrastati ja laiendati toote määratluses esitatud näidete loetelu ning õiguslik määratlus hõlmab nüüd otsesõnu ka pakendeid, komplekte, ruumilisi paigutusi, mis on ette nähtud moodustama sise- või väliskeskkonnagraafilisi teoseid, sümboleid, logosid, pinnamustreid ja graafilisi kasutajaliideseid<sup>109</sup>.

### **3.2.CAD-faili kui disainilahenduse kaitse**

Disainilahenduse kaitse saamiseks on vaja disainilahendus registreerida. Registreeritud disainilahendus annab selle omanikule ainuõiguse kasutada seda disainilahendust ning takistada kolmandat isikut seda ilma omaniku nõusolekuta kasutamast<sup>110</sup>. Disainilahenduse kaitse registreeritakse 5 aastaks ning õiguste omanikul on võimalik seda pikendada veel üheks või mitmeks viieaastaseks vahemikuks nii, et kaitse kehtivuse tähtaeg on kokku 25 aastat<sup>111</sup>.

On võimalus ka jätta disain registreerimata. Sellisel juhul kestab disaini kaitse 3 aastat alates selle avalikustamisest ning kaitseb disaini vaid kopeerimise eest. Registreerimata disainilahenduse kasutamist ei loeta kopeerimiseks, kui selle on loonud autor, kelle puhul on alust arvata, et ta ei ole omaniku poolt avalikusele kättesaadavaks tehtud disainilahendusega tuttav.<sup>112</sup> Vajadus registreerimata disaini järele ilmneb näiteks moesektoris, kus stiilid muutuvad mõne kuu jooksul ning registreerimisprotsess võib osutada liiga pikaks. Samuti võib olla juhtumeid, kus disaini registreerimine on kulukas ning soovitakse kaitset ilma täiendavate formaalsusteta. Registreerimata disainilahenduse kaitse saamiseks peab olema täidetud tingimus, et disainilahendus ei ole varem avalikustatud.<sup>113</sup>

---

<sup>108</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ artikkel 3 lg 1.

<sup>109</sup> *Ibid.* artikkel 3 lg 2.

<sup>110</sup> *Ibid.* artikkel 19 lg 1.

<sup>111</sup> *Ibid.* artikkel 12 lg 2.

<sup>112</sup> *Ibid.* artikkel artikkel 19 lg 4.

<sup>113</sup> Pila, J. Torremans, P, lk 500.

Disainilahenduse registreerimiseks peab disain olema uudne, eristatav ja seda peab olema võimalik tööstuslikult või käsitöoliselt valmistada.<sup>114</sup> Disainilahenduseks loetakse toote või selle osa välimus, mis tuleb toote enese ja/või selle kaunistuse omadustest, eelkõige joontest, piirjoontest, värvidest, kujust, faktuurist ja/või materjalist, kaasa arvatud nende omaduste liikumisest, üleminekust või muul viisil animeeritusest. Uue disainimääruse kohaselt on toode mis tahes tööstuslikult või käsitsi loodud objekt, v.a arvutiprogrammid, olenemata sellest, kas see sisaldub füüsilises esemes või on teostatud mittefüüsilisel kujul, kaasa arvatud pakend, komplektid, sise- või väliskeskkonna moodustavate esemete ruumiline paigutus ja osad, mis on ette nähtud mitmeosaliseks tooteks kokkupanekuks ning samuti graafilised teosed või sümbolid, logod, pinnamustrid, tüpograafilised kirjatüübid ja graafilised kasutajaliidesed.<sup>115</sup>

Uue disainimääruse 2024/2822/EÜ kohaselt hõlmab „toote“ definitsioon nii füüsilisi kui ka mittefüüsilisi esemeid, välja arvatud arvutiprogrammid. Uues disainimääruses on mainitud, et seoses infotehnoloogia esiletõusuga on kaasnenud selliste uute disainilahenduste tulek, mis ei sisaldu füüsilistes toodetes ning see nõuab disainilahendustena kaitsekõlblike toodete määratluse laiendamist nii, et see hõlmaks selgelt ka tooteid, mis on kujutatud graafiliselt. Juba ühenduse disainilahenduse 6/2002/EÜ artikkel 3 b) olid disaini kaitse alt välistatud arvutiprogrammid, mis kandus üle ka uude disainimäärusesse. Seda põhjendati ühenduse disainilahenduse 6/2002/EÜ seletuskirjas, et vältida võimalikke vastuolusid arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiviga. Nagu käesoleva töö peatükis 2.1 sai selgitatud, siis CAD-fail ei ole võrdväärne arvutiprogrammiga, mistõttu sellega vastuolusid ei esine.

Uue disainimääruse 2024/2822/EÜ kohaselt võib tooteks lugeda ka graafilised teosed ja sümbolid. Uues disainimääruses pole täpselt selgitatud mida tuleks lugeda graafiliseks teoseks või sümboliks, aga on selgitatud, et disainikaitse laieneb ka neile toodetele, mis on kujutatud graafiliselt ning üldiselt on seal viidatud taoliste toodetele kui graafilistele kujutistele<sup>116</sup> Seega seisneb küsimus selles, kas digitaalne fail, mis on loodud CAD-tarkvara abil ja salvestatud CAD-failina võib iseseisvalt saada disainikaitset kui graafiline kujutis.

---

<sup>114</sup> *Ibid.*, lk 485.

<sup>115</sup> Disainimäärus 2024/2822 EÜ artiklid 3 ja 4.

<sup>116</sup> *Ibid.* (24).

CAD-faili luues disainer asetab eelmodelleeritud kujundeid virtuaalsele töölauale ja loob kujundite mõõtmeid ja asukohta muutes 3D mudeli. Sellel mudelil on funktsionaalsed kaalutlused, sest see saadab 3D-printerile juhiseid kuidas objekti printida, aga see mudel võib ka sisaldada CAD-faili disaineri enda loomingulisust.<sup>117</sup> Seega järeldeb töö autor, et CAD-failis kujutatud objekt võib olla graafiline kujutis, mis on loodud CAD-faili disaineri intellektuaalse loomingu tulemusena. Järelikult võib CAD-faile, mis on loodud CAD-faili disaineri intellektuaalse loomingu tulemusena lugeda disainimääruse 2024/2822/EÜ artikkel 3 lõike 2 tähenduses tooteks.<sup>118</sup>

Selle küsimuse üle kas CAD-tarkvara abil loodud digitaalne fail võiks saada disainikaitset kui graafiline kujutis on õigusteadlased ka enne uue disainimääruse avaldamist arutlenud. V. Ealm tõstas selle küsimuse oma 2016. aastal kirjutatud artiklis „CAD Files and European Design Law“, kus ta jõudis järeldusele, et kuigi teoreetiliselt võiks CAD-faile lugeda graafilisteks teosteks, siis leidis ta, et sellel hetkel kehtiva ühenduse disainimääruse 6/2002/EÜ ulatus oli liiga kitsas ning leidis, et selleks, et CAD-failide disainikaitset jaatada, tuleks määruses toote definitsiooni laiendada nii, et see hõlmaks sõnaselgelt ka mittefüüsilisi objekte.<sup>119</sup>

Disainimääruse 2024/2822/EÜ kohaselt loetakse disainilahenduseks toote või selle osa välimus, mis tuleb toote enese ja/või selle kaunistuse omadustest, eelkõige joontest, piirjoontest, värvidest, kujust, faktuurist ja/või materjalist, kaasa arvatud nende omaduste liikumisest, üleminekust või muul viisil animeeritusest. Seda küsimust kas CAD-joonised võivad saada ühenduse disainikaitset on Euroopa Kohus juba mitmel korral viimaste aastate jooksul käsitlenud<sup>120</sup>. Järgnevalt analüüsib töö autor asjakohaseid Euroopa Kohtu lahendeid juhtumiuuringu meetodil. Näiteks 2018. aasta kohtuasjas C-395/16, *DOCERAM GmbH vs. CeramTec GmbH* kohus ei välistanud otseselt CAD-failide ja teiste digitaalsete kujutiste võimaliku kaitse disainilahendustena, aga täpsustas, et kaitsta ei ole võimalik selliseid

---

<sup>117</sup> Dolinsky, K, lk 638-639.

<sup>118</sup> Töö autor märgib, et Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO) annab iga aasta välja uuendatud versiooni juhiste kogumist, mis sisaldavad üldiseid suuniseid ELi disainisüsteemi kohta ning kajastavad EUIPO kõige sagedasemat praktikat. Siiski ei ole käesolevas töös kasutatud, sest hetkel kõige viimased juhised on aastast 2024 ning kirjeldavad olukordi veel vana 6/2002/EÜ ühenduse disainimääruse kohta. Loodetavasti on peatselt oodata uusi 2025. aasta juhiseid, mis annavad selgitused uue disainimääruse kohta. 2024. aasta juhised kättesaadavad veebis: <https://guidelines.euipo.europa.eu/2213908/2199801/designs-guidelines/1-introduction> (13.03.2025)

<sup>119</sup> Ealm, V, lk 151.

<sup>120</sup> Autor märgib, et kuna viidatud kohtulahendid põhinevad ajast, millal kehtis veel määrus 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta, siis on neid käsitledes kasutatud fraasi „ühenduse disainikaitse“ mitte „ELi disainilahendus“.

disainilahendusi, mille omadused tulenevad ainult selle tehnilisest funktsionaalsusest.<sup>121</sup> Seda seisukohta täpsustas kohus oma 2021. aasta otsuses T-515/19 *Lego A/S vs EUIPO*, kus kinnitati, et CAD-joonised võivad olla aluseks ühenduse disainikaitse saamisel. Kohus siiski rõhutas, et selleks, CAD-joonised kvalifitseeruksid disainikaitsele peavad need sisaldama piisavalt visuaalseid, loomingulisi ja mittetehnilisi elemente, mis võimaldavad kujundusel eristuda olemasolevatest lahendustest. Järelikult kinnitas kohus, et CAD-faile on võimalik kaitsta disainilahendusena, aga ainult sellisel juhul kui nende kujundus ületab tehnilise funktsionaalsuse piirid.<sup>122</sup>

Seega kuigi kohtupraktika on kinnitanud, et CAD-failide kaitsmine disainilahendusena on võimalik, siis on mõned õigusteadlased nagu näiteks Mark Lemley seda seisukohta kritiseerinud. Lemley on rõhutanud, et CAD-failid on oma olemuselt pigem tehnilised juhendid ning nende peamiseks eesmärgiks on tootmisprotsesside juhtimine mitte loominguine väljendus. Seetõttu on nad seadnud CAD-failide disainilahendusena kaitsmise kahtluse alla<sup>123</sup>.

Magistritöö autor ei nõustu eeltoodud kriitikaga ja toetab V. Ealmi käsitlust CAD-failidest, mille kohaselt CAD-fail on midagi enam kui tehniline juhend, sisaldades tootedisaini, mis kujutab valmis 3D-prinditud toote välimuse kujutist. Magistritöö autori hinnangul on CAD-fail vahend, milles disain esmakordselt salvestatakse, mistõttu võib selles kujutatud toote välimus kvalifitseeruda disainilahenduse kaitsele.

Registreerimata ELi disainilahenduse kaitse põhineb samadel sisulistel sätetel, mis sätestavad registreeritud ELi disainilahenduse kaitse. Üldiselt kõik disainid, mis on kaitstavad registreeritud ELi disainilahenduse kaitsega, on kaitstavad ka registreerimata ELi disainilahenduse kaitsega. Erinevused ilmnevad kaitseperioodi pikkuses ja ulatuses.<sup>124</sup> Kui registreeritud ELi disainilahenduse kaitse annab disainilahenduse õiguste omanikule ainuõiguse disaini kasutamiseks, siis registreerimata ELi disainilahendus üksnes takistab disaini sellist ärilist kasutamist, mis kujutab endast disaini tahtlikku koopiat. Lisaks kehtib registreeritud ELi disainilahenduse kaitse 25 aastat viiest aastast koosnevate

---

<sup>121</sup> EKo C-395/16 *DOCERAM GmbH vs. CeramTec GmbH*, ECLI:EU:C:2018:172

<sup>122</sup> EKo T-515/19 *Lego A/S vs. European Union Intellectual Property Office*, ECLI:EU:T:2021:155.

<sup>123</sup> Lemley, M. IP in a world without scarcity. *New York University Law Review* 2015, Vol 90/2, lk 471.

<sup>124</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ.

uuendusperioodidega<sup>125</sup>, registreerimata ELi disainilahenduse kaitse aga ainult 3 aastat.<sup>126</sup> Disainilahenduse kaitse registreeritud disainilahendusena tekib siis, kui amet selle registreerib<sup>127</sup>, registreerimata disainilahenduse kaitse aga siis, kui see avalikustatakse.

Juhul kui toote disaini sisaldav CAD-fail laetaks üles veebiplatvormile, mis on mõeldud 3D-prinditud failide jagamiseks, siis tekib küsimus, kas seal platvormil avaldamist võib lugeda disaini avalikustamisena, mis käivitab registreerimata ELi disainilahenduse kaitse?<sup>128</sup> EUIPO praktika annab piisavalt selgust millised tegevused kujutavad endast disaini avalikustamist. Üks tähelepanuväärne otsus, mis selgitab kas CAD-faili avaldamine veebiplatvormil võiks olla käsitletav disaini avalikustamisega, on EUIPO lahendanud kohtuasjas R 9/2008-3 *Crocs Inc. vs. Holey Soles Holdings Ltd.* Lahendis disainiõiguse omanik väitis, et veebilehel tehtud avalikustamine ei rikkunud disaini uudsust, sest disain ei saanud mõistlikult jõuda üldsusele teatavaks. Seda põhjendati asjaoluga, et Crocsi veebileht ei olnud sellel ajal ulatuslik veebipood, vaid praktiliselt ligipääsmatu. EUIPO lükkas selle väite ringi öeldes, et internet on võimas infoleviku vahend ning Crocsi veebileht oli aktiivne ning sätestatud toimima kui müügikanal. Seega juhul kui disain avalikustatakse veebilehel, on see iseenesest avalikustatud.<sup>129</sup>

Selleks, et disainilahendust kaitsta ELi disainilahendusena, peab ta olema uudne ja eristatav.<sup>130</sup> Disain on uudne siis, kui see erineb olulisel määral kõigest varasemalt loodust. Disainimääruse kohaselt kahe disaini erinevused ei ole asjakohased, kui need puudutavad üksnes ebaolulisi detaile. Seega peavad uueks loetavad disainid eristuma eelnevatest disainidest olulisel viisil, mistõttu CAD-failide disainerid peavad veenduma, et nende loodud disain erineb piisavalt juba varasematest avaldatud disainidest.<sup>131</sup>

Kui disaini uudsuse hindamise puhul keskne küsimus seisnes selles, kas disainilahendus on varasematest disainidest piisavalt erinev, isegi kui detailide erinevused on ebaolulised, siis disaini individuaalsuse hindamisel tuleb keskenduda konkreetse vaataja tajutud üldmuljele. Selle küsimuse keskmes on, kas teavitatud kasutaja on saanud üldmulje disainist ning kas see

---

<sup>125</sup> *Ibid* artikkel 12 lg 2

<sup>126</sup> *Ibid* artikkel 12 lg 3

<sup>127</sup> *Ibid* artikkel 12 lg 1

<sup>128</sup> Autor märgib, et ELi disainilahenduse kaitse saamiseks peab avalikustamine aset leidma Euroopa Liidu territooriumil ning kaitse ei laiene nendele disainidele, mis tehti esmakordselt kättesaadavaks väljaspool ELi.

<sup>129</sup> EUIPO R 9/2008-3, *Crocs Inc. vs. Holey Soles Holdings Ltd.*

<sup>130</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ artikkel 4 lg 1.

<sup>131</sup> Ealm, V, lk 155.

üldmulje erineb sellest üldmuljest, mille talle on jätnud varasemalt avaldatud disainilahendus.<sup>132</sup> Euroopa Kohus selgitas kohtuasjas C-345/13 *Karen Millen Fashions Ltd vs. Dunnes Stores*, et disaini individuaalne iseloom sõltub sellest, kas disain jätab informeeritud kasutajale üldmulje, mis erineb varem avalikustatud disaini muljest.<sup>133</sup> Seega juhul kui hinnatakse CAD-failis sisalduva toote individuaalsust, siis tuleb selle hindamisel aluseks võtta varasemalt avaldatud disainid. Uudsuse ja eristatavuse kriteeriumid võivad teatud määral kattuda ning nende peamine erinevus seisneb nende hindamise laadis, mida viib läbi EUIPO. Uudsuse hindamisel EUIPO võrdleb kahe disaini üldmuljeid tervikuna, seevastu individuaalsuse hindamine on keerulisem ning seal on rohkem subjektiivset tõlgendusruumi.<sup>134</sup>

Oluline on märkida, et kuigi registreeritud disainilahenduse omanikul on ainuõigus kasutada seda disainilahendust ning takistada kolmandat isikut seda ilma omaniku nõusolekuta kasutamast, siis disainikaitse ulatus ei ole piiramatult. Disainikaitse rikkumiseks ei loeta selliseid toiminguid, mis toimuvad eraviisilistel, mittekaubanduslikel või katselistel eesmärkidel, samuti tsiteerimiseks, õpetamiseks, kommenteerimiseks, kriitika või paroodia eesmärgil, eeldusel et selline kasutus on vastavuses hea kaubandustavaga ega kahjusta põhjendamatult disainilahenduse tavapärast kasutamist.<sup>135</sup>

Sellest tulenevalt töö autor nendib, et CAD-faili kaitsmiseks disainilahendusena on päris mitu võimalust. CAD-faili on võimalik registreerida ELi disainilahendusena, mis annab disainilahenduse omanikule ainuõiguse seda disainilahendust kasutada kuni 25 aastaks 5-aastaste uuendusperioodidega. CAD-fail oleks võimalik ka registreerimata jätta ning avaldada mõnel veebiplatvormil, millisel juhul oleks see kaitstud 3 aastat registreerimata disainilahendusena, mis takistaks teistel selle disaini ärilist kasutamist viisil, mis kujutaks endast disaini tahtlikku kopeerimist.<sup>136</sup> Disainilahenduse kaitse saamiseks peavad CAD-joonised sisaldama endas piisavalt visuaalseid, loomingulisi ja mittetehnilisi elemente, mida autori hinnangul saavad sisaldada suurem osa CAD-faile.<sup>137</sup> Järelikult leiab autor, et CAD-faili registreerimine ELi disainilahendusena on hea viis selle kaitsmiseks, mis pakub failile pikaajalist ja tõhusat kaitset. Juhul kui CAD-failile vajatav kaitse ei pea olema nii pikk ja

---

<sup>132</sup> Pila, J. Torremans, P, lk 488.

<sup>133</sup> EKO C-345/13, *Karen Millen Fashions Ltd vs. Dunnes Stores*, ECLI:EU:C:2014:2013.

<sup>134</sup> Ealm, V, lk 156.

<sup>135</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ artikkel 20.

<sup>136</sup> *Ibid* artikkel 12.

<sup>137</sup> EKO T-515/19 *Lego A/S vs. European Union Intellectual Property Office*, ECLI:EU:T:2021:155.

kaitsema vaid kopeerimise eest, siis võib autori hinnangul ka registreerimata disainilahendus pakkuda piisavalt tõhusat kaitset.

Magistritöö autor leiab et kuigi disainimääruse uued muudatused, nagu näiteks toote ja disaini mõistete laiendamine on suunatud tehnoloogilise arenguga kaasas käimisele, võivad need praktikas tuua kaasa uusi probleeme. Disainide omaduste liikumiste, üleminekute ja animatsioonide kaasamine disainilahenduse kaitse alla võib autori hinnangul tõstatada uusi küsimusi ning viia vaidlusteni selle üle, kas tegemist on toote välimusega või tehnilise lahendusega. Samuti võib autori arvates edasisi tõlgendamisraskusi tekitada graafiliste teoste ja sümbolite defineerimine, kuna disainimäärus ei täpsusta nende tähendust piisavalt selgelt.

### **3.3. Disainilahendusega kaitstud toote kaitse laienemine CAD-failile**

Juba eelnevalt sai selgitatud, et CAD-faile on võimalik kaitsta nii registreeritud disainilahendusena kui ka registreerimata disainilahendusena eeldusel, et nad on uued, eristatavad ning sisaldavad lisaks tehnilistele funktsioonidele ka visuaalseid, loomingulisi mittetehnilisi elemente. Järgnevalt uurib magistritöö autor kas juhul kui nii registreeritud kui registreerimata disainilahendusest luuakse CAD-fail, sellega kaitstud objekti skaneerides või pildistades, siis kas disainilahenduse kaitse saaks CAD-failile automaatselt üle kanduda.

Disainimäärusest tuleneb põhimõte, mille kohaselt iga sellise andmekandja või tarkvara loomine, allalaadimine, kopeerimine ja levitamine, mis salvestab disainilahenduse, eesmärgiga võimaldada selle järgi toote valmistamist juba kujutab endast disainilahenduse kasutamist viisil, mis vajab selle omaniku luba.<sup>138</sup> Juhul kui CAD-fail kujutab olemasoleva kaitstud disainilahenduse täpset koopiat, siis võib magistritöö autori arvates kasutada analoogiat Euroopa Liidu kohtu lahendiga C- 419/13 *Art & Allposters International BV vs. Stichting Pictoright*, milles kohus kinnitas, et autoriõigusega kaitstud teose kandmine uuele kandjale kujutab endast uue teose reprodutseerimist.<sup>139</sup> Selle analoogia põhjal võiks autori arvates väita, et disainiõiguse kontekstis CAD-faili loomine disainilahendusega kaitstud objektist on vaadeldav kui kaitstud disainilahenduse reprodutseerimine. Eelöeldu põhjal võib magistritöö autori arvates väita, et juhul kui disainiõiguse omanik loob ise enda disainist CAD-faili, siis

---

<sup>138</sup> Disainimäärus 2024/2822/EÜ

<sup>139</sup> EKo C-419/13, *Art & Allposters International BV vs. Stichting Pictoright*, ECLI:EU:C:2015:27.

see CAD-fail ei ole iseseisvalt kaitstav disainilahendusena, vaid see on juba kaitstud olemasoleva disainilahenduse õiguste kaudu kui selle digitaalne väljendusviis.

## 4. Patendi ja kaubamärgi kaitse 3D-printimise protsessis

### 4.1.CAD-faili patendi kaitse

Patent on ajaliselt piiratud monopoolne õigus, mille esemeks on leiutis, mis on seade, meetod, aine või nende kombinatsioon. Selleks, et leiutis oleks patendiga kaitstav peab ta olema uudne, sellel peab olema leiutustase ning see peab olema tööstuslikult kasutatav.<sup>140</sup> Patent saadakse selle registreerimisega. Euroopas antakse need õigused üksikisikutest leiutajatele ja nende kehtivuspiirkond on piiratud riigiga, mis patendi väljastab. Kuid siiski on patendi saamise meetodid ja neid reguleeriv õigusraamistik märkimisväärselt ühtlustunud ning selle tulemusel on võrreldes varasemaga märkimisväärselt lihtsam taotleda patendikaitset rohkem kui ühes riigis.<sup>141</sup>

Patendiga kaitstavaks loetakse selline leiutis, mis oma tehniliste omaduste tõttu erineb varasemast tehnikast taseme poolest ning väljendab edasiminekut. Patendikaitse alt on välistatud leiutised, mis on vastuolus avaliku korra ja moraali ning raviviisid ja diagnoosimeetodid, mida kasutatakse inimeste või loomade haiguste diagnoosimiseks või raviks.<sup>142</sup> Kui patent on välja antud, siis see annab patendiomanikule ajaliselt piiratud õiguse keelata teistel panna toime teatud toiminguid seoses kaitstud leiutisega nagu näiteks selle valmistamine, müümine, pakkumine, kasutamine, importimine või hoidmine territooriumil, kus patent on kehtiv.<sup>143</sup>

Selle jaoks, et leiutis oleks Euroopa patendiga kaitstav, peab ta olema uus, omama leiutustaset ja olema tööstuslikult kasutatav.<sup>144</sup> CAD-fail ise on sisuliselt digitaalne andmestik, mis on arvutis CAD-tarkvara kasutades loodud visuaalne või tehniline juhised. See tähendab, et tegemist on pigem andmete kogumiga mitte füüsilise või materiaalse objektiga.<sup>145</sup> Euroopa patendiõigus välistab patendi kaitse sellistele objektidele, mis kujutavad endast info lihtsat esitamist.<sup>146</sup> Samas selle artikli punktis 3 olev selgitus täpsustab, et välistus ei kehti sellisel juhul, kui

---

<sup>140</sup> Patendiseadus § 8 lg 1.

<sup>141</sup> Pila, J. Torremans, P, lk 113.

<sup>142</sup> Patendiseadus § 7 lg 1.

<sup>143</sup> Pila, J. Torremans, P, lk 114.

<sup>144</sup> Euroopa patendikonventsioon artikkel 52 lg 1.

<sup>145</sup> Lähemalt CAD-faili loomise ja olemuse kohta saab lugeda käesoleva magistritöö punktis 1.2

<sup>146</sup> Euroopa patendikonventsioon artikkel 52 lg 2 punkt d.

taotletav patent pole seotud nende objektidega kui niisugustega. Euroopa Patendiameti praktika kohaselt info lihtsalt esitamine sisuliselt tähendab teabe edastamist ilma täiendava tehnilise efektita ning informatsiooni esitus võib olla patenteeritav vaid siis, kui selle esitusviis lahendab mingi tehnilise probleemi, mis läheb kaugemale lihtsalt visuaalsest esitusest.<sup>147</sup> Järgnevalt kasutab töö autor Euroopa Patendiameti praktika analüüsimiseks juhtumiuuringu meetodit.

Patendiamet rõhutas lahendis T 1741/08 *GUI layout/SAP*, et informatsiooni esitus on patenteeritav vaid siis, kui see aitab otseselt kaasa mingi tehnilise probleemi lahendamisele nagu näiteks tõstab seadme töökindlust.<sup>148</sup> See tähendab, et kui CAD-fail on seotud konkreetse tehnilise lahendusega ning sisaldab juhiseid patenteeritud toote valmistamiseks, võib see olla osa patenteeritavast leiutisest. Seega juhul kui CAD-faili vaadelda pelgalt digitaalse joonise või andmekogumina, siis võib see autori arvates tõepoolest langeda lihtsalt info esitamise patendikaitse välistuse alla, aga juhul kui CAD-fail sisaldab tehnilist lahendust ning sellel on reaalne tehniline funktsioon või kasutus, võib selle patendikaitse välistamine olla küsitavam.

Selle jaoks, et CAD-fail oleks kvalifitseeritav leiutise objektina, peaks ta olema seade, meetod, aine, kaasa arvatud bioloogiline aine, või nende kombinatsioon.<sup>149</sup> Euroopa Patendiameti praktikast tuleneb, et digitaalsed objektid ei vasta leiutise kriteeriumile, kui need lihtsalt esitavad mingit informatsiooni ning on abstraktse sisuga nagu näiteks ärimetodid ja digitaalne andmetöötlus, aga neil puudub tehniline efekt ehk nad ei lahenda mingit tehnilist ülesannet.<sup>150</sup>

Seega enamuse EPO otsuseid kinnitab, et selleks, et midagi kvalifitseerida leiutise objektina peab see olema füüsiline või omama füüsilist mõju, siis on praktikas siiski mõningaid erandeid, kui ka digitaalsed objektid on saanud patendikaitse. Seda näiteks EPO otsuses T 1227/05 *Circuit simulation I/Infineon Technologies*, mille kohaselt digitaalset simulatsiooni on võimalik patendiga kaitsta, aga ainult sellisel juhul, kui see annab mingi tehnilise efekti. Otsuses rõhutati, et kuigi Euroopa Patendikonventsiooni artikli 52 lõike 2 punkti a järgi

---

<sup>147</sup> EPO *Boards of Appeal*, T 1143/06, *Data selection system/BRITISH TELECOMMUNICATIONS*, ECLI:EP:BA:2009:T114306.20090401, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t061143eu1> (19.03.2025).

<sup>148</sup> EPO *Boards of Appeal*, T 1741/08 *GUI layout/SAP*, ECLI:EP:BA:2012:T174108.20120802, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t081741eu1> (19.03.2025).

<sup>149</sup> Patendiseadus § 6 lg 1

<sup>150</sup> EPO *Boards of Appeal*, 0154/04, *Estimating sales activity/DUNS LICENSING ASSOCIATES*, ECLI:EP:BA:2006:T015404.20061115, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t040154ep1> (20.03.2025).

matemaatilised meetodeid ei peeta leiutisteks, siis võib simulatsioonimeetodit selleks pidada sellisel juhul, kui see teenib selget tehnilist eesmärki.<sup>151</sup> Euroopa patendiamet jõudis sarnase tulemuseni ka oma otsuses T 1358/09 *Classification/BDGB ENTERPRISE SOFTWARE*, milles leidis, et graafiliste objektide digitaalsed töötlemismeetodid võivad samuti olla patendiga kaitstavad juhul kui need sisaldavad mingit tehnilist efekti nagu näiteks optimeerivad andmetöötlust.<sup>152</sup>

Nende lahendite põhjal võiks autori arvates väita, et juhul kui CAD-fail ei ole ainult digitaalne joonis või kujutis, vaid sisaldab mingit tehnilist lahendust, siis oleks võimalik CAD-faili kvalifitseerida leiutise objektina. Need tehnilised lahendused peaksid autori arvates olema midagi, mis aitavad kaasa füüsiliste esemete 3D-printimise tootmisprotsessile. Näiteks kui CAD-fail suudaks reaajas kohandada parameetreid sõltuvalt kasutatavast materjalist, et vältida vigu või sisaldaks algoritmi mis viib sisse automaatseid parandusi, minimeeriks materjali kulu või vähendaks printimise aega.

Seda küsimust kas digitaalsete objekte on võimalik patendiga kaitsta on lahendanud ka USA kohus oma lahendis *Alice Corp. v. CLS Bank International*. Selle pretsedendiga kehtestas USA ülemkohus standardi, et digitaalsed objektid saavad olla patendiga kaitstavad ainult sellisel juhul, kui neil on mingi märkimisväärne lisandväärtus tehnilisele süsteemile.<sup>153</sup>

Juhul kui leitakse, et CAD-faili on võimalik kvalifitseerida kui leiutist, sest sellel on lisaks digitaalsetele joonistele olemas ka tehniline lahendus, siis peab ta patendikaitse saamiseks olema ka uus, omama leiutustaset ja olema tööstuslikult kasutatav.<sup>154</sup> Leiutist loetakse uueks, kui see ei ole osa tehnikatasemest. Tehnikatasemeks loetakse kõik, mis enne Euroopa patenditaotluse esitamise kuupäeva on kirjaliku või suulise kirjeldamise kaudu, kasutamise teel või muul viisil üldsusele kättesaadavaks tehtud.<sup>155</sup> Leiutis loetakse leiutustaset omavaks sellisel juhul, kui arvestades tehnikataset, ei ole see vastava ala asjatundja jaoks

---

<sup>151</sup> EPO *Boards of Appeal*, T 1227/05, *Circuit simulation I/Infineon Technologies*, ECLI:EP:BA:2006:T122705.20061213, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t051227ep1> (20.03.2025).

<sup>152</sup> EPO *Boards of Appeal*, T 1358/09, *Classification/BDGB ENTERPRISE SOFTWARE*, ECLI:EP:BA:2014:T135809.20141121, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t091358eu1> (20.03.2025).

<sup>153</sup> *Alice Corp. v. CLS Bank Int'l*, 573 U.S. 208

<sup>154</sup> Euroopa patendikonventsioon artikkel 52 lg 1.

<sup>155</sup> *Ibid.* artikkel 54 lg-d 1 ja 2.

enesestmõistetav.<sup>156</sup> Leiutis on töötuslikult kasutatav siis, kui seda on võimalik valmistada või kasutada mingis tööstusharus.<sup>157</sup> Vaadeldes varasemat EPO praktikat seoses teiste digitaalsete mudelite patentimise võimalikkusega<sup>158</sup>, siis saaks autori arvates CAD-faile käsitleda töötuslikult kasutatavatena sellisel juhul, kui nad täidavad lisaks mingit tehnilist funktsiooni näiteks mingitmoodi optimeerides tööstusprotsessi.

CAD-faili tehniline funktsionaalsus saaks kõne alla tulla näiteks 3D-bioprintimise valdkonnas, kui CAD-fail kujutab funktsionaalset tehisorganit. Inimorganit kujutava CAD-faili patendiga kaitsmine võib osutada keeruliseks, sest USA õigussüsteemis kehtib patendikaitse erand, mis keelustab looduslike nähtuste nagu näiteks inimkehas looduslikult esinevate organite patendikaitse. Kuid siiski 3D-bioprintimise korral ei ole tegemist looduslikult esinevate organitega vaid hoopis tehisorganitega.<sup>159</sup> USA kohtud on käsitlenud kunstlike organite ja nendega seotud biotehnoloogiliste leiutiste patenditavust. USA Ülemkohus ütles oma lahendis *Diamond vs. Chakrabarty*, et inimeste loodud, geneetiliselt muundatud mikroorganismid võivad minna patendikaitse alla, sest need ei ole looduslikult esinevad vaid tehnoloogiliselt toodetud. Kuigi selles pretsedendis oli juttu bakterite patendikaitsest, siis on seda pretsedenti laiendatud ning võiks väita, et ka tehisorganeid lähevad selle kohaldamisalasse.<sup>160</sup>

Euroopa Liidu õiguses võib tehisorganite CAD-failide printimist takistada asjaolu, et patente ei anta leiutistele, mis on vastuolus avaliku korra ja moraaliga.<sup>161</sup> 6. juuli 1998. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/44/EÜ biotehnoloogialeiutiste õiguskaitse kohta sätestab, et inimorganismist eraldatud või muul viisil tehnilise meetodi abil valmistatud element, sealhulgas geeni nukleotiidjärjestus või osaline nukleotiidjärjestus võib endast kujutada patentset leiutist isegi sel juhul, kui selle elemendi struktuur on samasugune kui looduslikul elemendil.<sup>162</sup> Sellest tuleneb, et tehnilise meetodi abil loodud elundid võivad saada patendikaitset, kui need vastavad ka muudele patendikaitse kriteeriumitele. Kuid EPO on oma

---

<sup>156</sup> *Ibid.* artikkel 56.

<sup>157</sup> *Ibid.* artikkel 57.

<sup>158</sup> EPO *Boards of Appeal*, T 1227/05, *Circuit simulation I/Infineon Technologies*, ECLI:EP:BA:2006:T122705.2006121, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t051227ep1> (20.03.2025).

<sup>159</sup> Adewale, M., lk 780.

<sup>160</sup> *Diamond v. Chakrabarty*, 447 U.S. 303.

<sup>161</sup> Euroopa patendikonventsioon artikkel 53.

<sup>162</sup> 6. juuli 1998. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/44/EÜ biotehnoloogialeiutiste õiguskaitse kohta, ELT L213/3 artikkel 5 lõige 2.

kohtuasjas G-0002/06 rõhutanud, et eetilistel kaalutlustel on biotehnoloogiliste leiutiste patendiga kaitstavuse üle otsustamisel suur roll.<sup>163</sup>

Töö autor nendib, et võimalused CAD-faili kvalifitseerimiseks leiutiseks ning selle kaitsmiseks patendiga on väga piiratud ning sõltuvad väga palju CAD-faili tehnilistest lahendustest. Autori arvates on praeguse seadusandluse ja olemasoleva kohtupraktika pealt praktiliselt võimatu väita kas CAD-failide kaitsmine patendiga on võimalik või mitte. Autori arvates praegune Euroopa Liidu õigusraamistik ei ole piisav CAD-failide ja 3D-printimisega seonduvate patendi probleemide lahendamiseks.

Magistritöö autori arvates kuna odavate ja laialt kättesaadavate 3D-printerite levik tarbijate seas ning patendiga kaitstud objektide odav reprodutseerimine ja digitaalne jagamine, mis toimub sisuliselt tasuta, on viinud CAD-failide massilise levitamiseni ning patendiga kaitstud objektide ebaseadusliku 3D-printimiseni<sup>164</sup>, peaks sarnaselt uuele disainireformile ka patendiõigust ajakohastama digiajastu nõuetele, et tagada tõhusam ja selgem õiguskaitse. Sellest tulenevalt töö autor nendib, et kuigi patent annaks CAD-failile tugeva kaitse, siis praeguse kehtiva õigusraamistikuga on CAD-faili patentimine üsna keeruline ning seda on võimalik teha ainult väga kindlat tüüpi CAD-failidele.

## 4.2. Patendikaitse laienemine CAD-failidele

Selle küsimuse üle kas CAD-faile on võimalik patendiga kaitsta on käsitlenud ka mitmed õigusteadlased. Suurem osa nendest on arvamusel, et CAD-faile ei saa lugeda patendiga kaitstavateks objektideks.<sup>165</sup> Kuid siiski on väiksem hulk õigusteadlasi eesotsas Lucas Osbornega kes leiavad, et CAD-failide patentimine võiks teoorias võimalik olla. Algselt pakuti välja CAD-failide patentimist arvutitarkvarana, aga võrdlevat meetodit kasutades jõudis töö autor järelduseni, et see lähenemine on nii Euroopas kui USAs seotud oluliste takistustega Euroopa patendikonventsiooni artikli 2 lg 2 punkti d ja ning samuti ka USA seaduse 35 U.S.C.

---

<sup>163</sup> EPO *Boards of Appeal*, G-0002/06, *Use of embryos/WARF*, ECLI:EP:BA:2008:G000206.20081125, kättesaadav veebis: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/g060002ep1> (24.03.2025).

<sup>164</sup> Ballardini, R. M, Norrgård, M. lk 519.

<sup>165</sup> Nende seas näiteks: Bradshaw, S. Bowyer, A. Haufe, P, lk 24; Desai, D. R. Magliocca, G. N. Patents meet napster: 3D printing and the digitization of things, *The Georgetown Law Journal* 2014, Vol 102 (6), lk 1691-1719.

§ 101 sätetest tulenevate piirangutega. Sellele lisaks pole CAD-fail tegelikult arvutitarkvara, vaid andmed<sup>166</sup>.

Neid väljakutseid silmas pidades pakkus Osborne välja alternatiivse lähenemise, mille kohaselt peaks CAD-failidele laienema samasugune kaitse nagu füüsilistele objektidele. Osborne leiab, et digitaalsed failid on sama väärtuslikud kui füüsilised objektid, mida soovitakse kaitsta ning kuna patendiga kaitstud leiutis, mida on CAD-failis on kujundatud, on tänu 3D-printimise tehnoloogiale füüsilisest esemest vaid ühe nupuvajutuse kaugusel.<sup>167</sup>

Töö autor nõustub Osborne välja pakutud seisukohaga, et CAD-failide endi võimalik patendikaitse olla selle probleemi üks võimalikke lahendusi, sest see aitaks piirata CAD-failide kontrollimatut levikut ning tugevdaks digitaalsete objektide õiguskaitset. Kuid autor nendib, et hetkel puudub Euroopas kohtupraktika, mis seda seisukohta toetaks. Veel enam USA kohus on oma lahendiga *ClearCorrect Operating LLC v. International Trade Commission* seadnud pretsetendi, mille kohaselt digitaalse CAD-faili importimist ei saa lugeda samaväärseks patendiga kaitstud füüsilise eseme importimisega, millest tulenevalt saab eeldada, et USA kohus ei loe digitaalset CAD-faili füüsilise esemega samaväärseks.<sup>168</sup>

### 4.3. CAD-faili kaubamärgi kaitse

Kaubamärk on tähis, millega on võimalik eristada ühe isiku kaupa või teenust teise isiku samaliigilisest kaubast või teenusest.<sup>169</sup> Kaubamärgiõiguse süsteem üritab saavutada tasakaalu erinevate vastandlike huvide vahel: kaubamärgi omanik soovib kaitsta oma toodete või teenuste mainet ja kuvandit ning konkurent soovib konkureerida samal turul võrdsete tingimustega. Kaubamärgiga kaasnev monopol peab piirduma mõistlike piiridega, et mitte takistada õiglast konkurentsi. Kaubamärk kaitseb ka tarbija huve, sest tarbija jaoks mingi kindel kaubamärk võib seonduda toote või teenuse kvaliteediga ning sarnaste nimede või logode kasutamine teiste toodete peal võib tarbijat eksitada. Kaubamärgi põhifunktsiooniks ongi eristada tooteid konkurentide omadest ning seeläbi suunata ja toetada tarbija

---

<sup>166</sup> Selle kohta saab lähemalt lugeda käesoleva töö alapeatükis 2.1

<sup>167</sup> Holbrook, T. R, Osborn, L. S. Digital Patent Infringement in an Era of 3D Printing. U.C. Davis Law Review 2015, Vol 48 (4).

<sup>168</sup> *ClearCorrect Operating, LLC vs. International Trade Commission* 2015, 810 F.3d 1283

<sup>169</sup> Kaubamärgiseadus § 3.

valikuvõimalusi.<sup>170</sup> Lisaks kaubamärgi põhifunktsioonile kuulub kaubamärgi ülesannete hulka ka asjaomase kauba või teenuse kvaliteedi tagamine või teabe, investeeringute ja reklaamidega seotud ülesanded.<sup>171</sup>

Selleks, et kaubamärk saaks õiguskaitse, peab olema tegemist kas kaubamärgiga, mis on üldtuntud Eestis tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni<sup>172</sup> artikli 6bis tähenduses (edaspidi üldtuntud kaubamärk), kaubamärgiga, mille kohta on tehtud registreering registris (edaspidi registreeritud kaubamärk) või kaubamärgiga, mille kohta on tehtud Eestis kehtiv registreering Büroo rahvusvahelises registris Madridi protokollil alusel.<sup>173</sup>

Ajalooliselt peeti kaubamärke kaupade tegeliku päritolu tähiseks, sest nende kaudu sai tuvastada kauba või teenuse tootjat. Aja jooksul on kaubamärgi ja tootja vaheline seos muutunud kaugemaks ning kaubamärgid on tarbijate jaoks muutunud järjest enam kvaliteedi näitajateks. Kvaliteedifunktsioon kinnitab, et kõik mingit kindlat kaubamärki kandvat tooted vastavad ühtsele mingit ettevõtet iseloomustavale kvaliteedistandardile. Mõnikord võib kaubamärke ennast pidada mingi staatuse sümboliks nagu näiteks rikkus, füüsiline vorm või eluviis. Selles tähenduses kaubamärk täidab kvaliteedi ja reklaami funktsiooni.<sup>174</sup> 3D-prinditud toodete puhul nende kvaliteedi määravad põhiliselt CAD-faili kvaliteet, printimisseadmed, kasutatavad materjalid ning printimisprotsess.<sup>175</sup>

TRIPS lepingust tuleneb, et iga märk või märgikombinatsioon, mille abil ühe ettevõtte kaupu või teenuseid saab eristada teiste ettevõtete omadest, võib olla kaubamärk. Sellised märgid või märgikombinatsioonid võivad olla eelkõige sõnad, tähed, numbrid, kujunduslikud elemendid ja värvikombinatsioonid.<sup>176</sup> Kaubamärgi määruse preambuli punktis 10 on sätestatud, et tähist tuleks lubada kujutada mis tahes asjakohasel kujul üldiselt kättesaadavat tehnoloogiat kasutades ja seega mitte tingimata graafiliselt. Sellest tulenevalt saab kaubamärke esitada mis tahes sobival kujul ehk ka digitaalfailina, eeldusel, et kujutis on selge, täpne ja objektiivne.<sup>177</sup>

---

<sup>170</sup> J. Pila ja P. Torremans, lk 372.

<sup>171</sup> EKO C-487/07, *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC and Laboratoire Garnier & Cie vs. Bellure NV, Malaika Investments Ltd and Starion International Ltd*, ECLI:EU:C:2009:378.

<sup>172</sup> Eesti tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon, RT II 1994, 4/5, 19

<sup>173</sup> Kaubamärgiseadus § 6 lg 1 p 1-3.

<sup>174</sup> Baranowska, N. N., lk 256.

<sup>175</sup> Van Wiele, B, lk 317.

<sup>176</sup> Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping artikkel 15.

<sup>177</sup> *Ibid* (10).

See tähendab, et kaubamärgi taotluse korral võib CAD-fail olla vahendiks kaubamärgi esitamisel.

Kaubamärgidirektiivist, millega ühtlustatakse liikmesriikide kaubamärgiseadusi tuleneb, et kaubamärgina ei ole lubatud registreerida tähiseid, mis tulenevad kaupade enda olemusest või mis on vajalikud tehnilise tulemuse saavutamiseks.<sup>178</sup> See tähendab, et Euroopa Liidu õiguse alusel ei saa funktsionaalseid kujusid kaubamärgina registreerida, mis piirab märkimisväärselt kaubamärgiõiguse kohaldatavust 3D-printimise valdkonnas. Seda seetõttu, et enamike 3D-prinditud esemete peamine ülesanne on täita oma funktsionaalset eesmärki, kus eseme kuju on selle kasutamiseks olulise tähtsusega.<sup>179</sup> Näiteks 2015. aasta Euroopa Liidu Kohtu otsus C-215/14 *Société de Produits Nestlé SA vs. Cadbury UK Ltd*, kus Nestlé kaotas kohtuvaidluse, kui proovis oma KitKati šokolaadi kuju registreerida, aga kohus leidis, et selle kuju on funktsionaalne ning pole piisavalt eristusvõimeline.<sup>180</sup>

Sarnased piirangud kaubamärkide registreerimiseks on ka USA õigussüsteemis. Funktsionaalsuse doktriini kohaselt ei saa kaubamärgi funktsionaalseid omadusi kasutada kaubamärgina. Toote omadust peetakse funktsionaalseks, kui see on toote kasutamiseks või eesmärgi saavutamiseks oluline või kui see mõjutab toote hinda või kvaliteeti. Ehk sarnaselt Euroopa Liidule juhul kui kujul puudub funktsionaalne otstarve ja see on eristusvõimeline, siis on see registreeritav.<sup>181</sup>

CAD-faile on varasemalt edukalt registreeritud ning neid on liigitatud Nice'i klassifikatsiooni järgi klassidesse vastavalt nende eesmärgile. Näiteks on CAD-failid tavaliselt paigutatud klassi 9, mis koondab endasse heli, kujutise või andmete salvestamise, edastamise, taasesitamise ja töötlemise aparatuur ja seadmed.<sup>182</sup> Järelikult CAD-faile on võimalik registreerida kaubamärkidena, aga see arvatavasti õnnestub ainult väga vähestel juhtudel kui CAD-fail on eristusvõimeline ning failis kujutatud joonise kuju ei ole funktsionaalne.<sup>183</sup>

---

<sup>178</sup> Kaubamärgidirektiiv 2015/2436/EÜ artikkel 4 lõige 1 punkt e alapunktid i. ja ii.

<sup>179</sup> Baranowska, N. N, lk 256.

<sup>180</sup> EKo C-215/14, *Société de Produits Nestlé SA vs. Cadbury UK Ltd*, ECLI:EU:C:2015:604.

<sup>181</sup> *Valu Engineering, Inc. v. Rexnord Corp.*, 278 F.3d 1268 Fed. Cir. 2002.

<sup>182</sup> Patendiamet: <https://www.epa.ee/kaubamargid/kaubad-ja-teenused/kaupade-teenuste-leidmine-klassifikaatorist#klassipaised> (23.03.2025).

<sup>183</sup> Baranowska, N. N, lk 257.

Juhul kui soovitakse CAD-failis sisalduvat kujutist kaitsta kaubamärgina registreerides, tuleb arvestada kaubamärgikaitse olemust, mille kohaselt kaubamärk ei anna omanikule eksklusiivset ja piiramatut õigust sellele märgile või märgikombinatsioonile. Nendel vähestel juhtudel kui CAD-faili kuju saab kaubamärgina registreerida, et ole tarbija poolt selle märgi kasutamine isiklikel, kirjeldavatel või esteetilistel põhjustel tavaliselt kaubamärgi rikkumine.<sup>184</sup>

Töö autor nendib, et sellest tulenevalt CAD-faili kaitsmine kaubamärgina on üsna keeruline, ainult väga kindlat tüüpi CAD-failide registreerimine on üldse võimalik ja sealt saadav kaitse ei ole eriti tugev. Seetõttu autor nendib, et CAD-faili kaubamärgina registreerimine ei ole parim viis selle kaitsmiseks.

#### **4.4. Kaubamärgi kaitse laienemine CAD-failile**

Nagu eelnevalt sai selgitatud, siis CAD-faili kaitsmine kaubamärgina on keeruline ning registreerida on võimalik ainult väga spetsiifilist tüüpi CAD-failid. Järgnevalt uurib magistr töö autor kas juhul kui objektist, mis on kaitstud kaubamärgiga luuakse skaneerimise või fotogrammeetria abil CAD-fail, siis kas kaubamärgi kaitse saaks CAD-failile automaatselt üle kanduda.

Nagu juba varasemalt sai mainitud, siis kaubamärgid ei kaitse tooteid kui sellised, vaid pigem viitavad mingi konkreetse toote või teenuse päritolule, mis seondub ettevõtte hea maine ja kvaliteediga. Seetõttu on kaubamärkide puhul oluline eristada kolme erinevat võimalikku printimistüüpi. Esiteks terve toote printimine koos kaubamärgiga, terve toote printimine ilma kaubamärgiga ja kaubamärgi eraldi printimine- 3D-printimine võimaldab kõiki neid printimistüüpe olenevalt CAD-faili täpsest disainist.

Juhul kui CAD-fail kujutab kaubamärgiga kaitstud toodet, millel on täpselt samad tunnused nagu füüsilisel tootel, siis võiks kaubamärgikaitse sellele failile ka laieneda. Seda aga ainult eeldusel, et CAD-faili kasutatakse ärilise eesmärgiga või seda levitatakse eesmärgiga teenida majanduslikku kasu.<sup>185</sup> Sellisel juhul võiks olla tegemist kaubamärgi õiguse rikkumisega, sest

---

<sup>184</sup> *Ibid.*

<sup>185</sup> Baranowska, N. N, lk 260.

tarbija võib CAD-faili ning selle abil printitavat objekti ekslikult seostada kaubamärgiomanikuga ning eeldada samasugust kvaliteeti nagu originaaltoodetel, kuigi 3D-printitud toodete puhul määravad kvaliteedi kindlaks CAD-faili kvaliteet, printimisseadmed, kasutatavad materjalid ning printimisprotsess.<sup>186</sup>

Juhul kui CAD-fail kujutab endast kaubamärgiga kaitstud toodet ilma kaubamärgi kujutiseta või kui kaubamärgi tunnused on failist eemaldatud, siis kaubamärgikaitse sellele failile ei kohaldu, sest enam ei erista kaubamärk seda toodet või teenust teiste ettevõtjate omadest.<sup>187</sup> Töö autori arvates siin võivad erandiks olla luksuskaubad, kui toote kuju on registreeritud kaubamärgina, aga funktsionaalsete kujude registreerimine on kehtiva seadusandluse kohaselt üsna keeruline, mistõttu see probleem ei pruugi tihti tõstatuda.

---

<sup>186</sup> Van Wiele, B, lk 317.

<sup>187</sup> Baranowska, N. N, lk 260.

## Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli selgitada CAD-faili õiguslikku staatust intellektuaalomandi õiguste kontekstis ning selgitada välja milline intellektuaalomandi kaitse liik (autoriõigus, disainilahendus, patent või kaubamärk) on Euroopa Liidu õiguse raames CAD-failide kaitseks kõige tõhusam.

Töö eesmärgi saavutamiseks otsis magistritöö autor vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Kas CAD-faile saab Euroopa Liidu õiguse alusel kaitsta autoriõigustega, disainilahendusena, patendiga või kaubamärgiga?
2. Milline intellektuaalomandi kaitse liiki on CAD-failide puhul kõige tõhusam?

Töö autor püstitas kolm hüpoteesi. Esimese hüpoteesi kohaselt on intellektuaalomandi õigustega iseseisvalt kaitstavad ainult need CAD-failid, mis on loodud CAD-faili disaineri poolt iseseisvalt ning mitte olemasoleva füüsilise objekti skaneerimise või pildistamise teel. Teise hüpoteesi kohaselt CAD-failide patendikaitse Euroopa Liidu õiguses ei ole sisuliselt rakendatav, kuivõrd fail ise ei väljenda tehnilist lahendust. Töö kolmanda hüpoteesi kohaselt on disainikaitse CAD-failide puhul praktikas kõige tõhusam.

Töö autor jõudis CAD-failide õiguslikku staatust uurides ning intellektuaalomandi õigusi analüüsides järgmiste oluliste järeldusteni.

3D-printimine on lisanduv tootmisprotsess, mille käigus kolmemõõtmeline prinditud objekt luuakse kihthaaval materjali lisamise teel, milles CAD-fail määrab kui palju materjali tuleb lisada ning kuhu see tuleb paigutada. CAD-faili on võimalik kas ise luua või mõnelt failijagamise veebilehelt alla tõmmata. Juhul kui CAD-faili ise luua, siis on selleks kolm põhilist võimalust. Esiteks saab CAD-faili luua käsitsi, kasutades 3D modelleerimise tarkvara, teiseks on võimalik mingi füüsiline objekt skaneerida, kasutades 3D skannerit ning kolmas võimalus on teha füüsilisest objektist iga nurga alt 2D-foto ning lasta arvuti tarkvaral töödelda need digitaalseteks kujutisteks.

CAD-failil on funktsionaalsed omadused, mis saadavad 3D-printerile juhised mismoodi objekti printida, aga juhul kui CAD-fail loodi käsitsi 3D modelleerimise tarkvara kasutades, siis võib see sisaldada ka disaineri enda loomingulisust. Seega jõudis magistritöö autor järelduseni, et CAD-fail on oma olemuste poolest digitaalne joonis, millel on funktsionaalsed omadused, aga mis võib väljendada ka faili disaineri intellektuaalset loomingut.

Magistritöö autor leidis, et osa õiguskirjandusest on väärtalt leidnud, et CAD-failid sarnanevad arvutiprogrammidele ning seetõttu tuleks neid kaitsta autoriõigustega sarnaselt arvutitarkvarale. Autor jõudis järelduseni, et kuigi CAD-fail sisaldab endas koodikomponenti, siis ei ole see võrdväärne arvutiprogrammiga, sest CAD mudeli disainer ei kirjuta ise seda faili koodi, vähemalt mitte selles tähenduses nagu CAD tarkvara programmeerija. Töö autor leidis, ainult CAD tarkvara on kaitstav arvutiprogrammide õiguskaitse direktiivi alusel, aga CAD-fail ise selle kaitse alla ei kuulu. CAD-fail on vahend, millele on salvestatud autoriõigustega kaitstud teos. Autor leidis, et selles aspektis CAD-fail sarnaneb JPG või PDF failidele, mis sisaldavad fotot või kirjandusteost, mis on autoriõigustega kaitstud ning asjaolu, et teos eksisteerib digitaalses failiformaadis ei muuda selle olemust. Sellest tulenevalt jõudis magistritöö autor järelduseni, et juhul kui CAD-faili disainijoonis väljendab autori enda intellektuaalset loomingulisust ning ei ole määratud ainult funktsionaalsete kaalutluste poolt, võib seda käsitleda autoriõigustega kaitstud teosena.

Töö autor leidis, et autoriõiguste kaitsele tuginemine on CAD-faili disainerite jaoks tõhus viis oma loomingu kaitsmiseks. Autoriõiguste kaitse põhiliseks eelduseks on see, et CAD-fail on kvalifitseeritav teosena ehk sellel on lisaks funktsionaalsetele kaalutustele olemas ka autori enda loominguline panus. Seega laieneb autoriõiguste kaitse ainult nendele CAD-failidele, mille disainer on ise CAD-tarkvara kasutades loonud. Magistritöö autori hinnangul need CAD-failid, mis on loodud füüsilise objekti skaneerimise teel või füüsilist objekti pildistades, autoriõiguse kaitset ei oma. Sellistel failidel puudub disaineri panus ning loomingulisus, sest tegemist on mehaanilise protsessiga. Töö autor nendib, et võib olla erandeid kui ka skaneeritud või pildistatud failid võivad autoriõigustega kaitstud olla, aga seda ainult sellisel juhul kui pärast füüsilisest objektist CAD-faili loomist on sellele failile tehtud märkimisväärseid muudatusi, mis väljendavad CAD-faili disaineri enda intellektuaalset loomingut.

Töö autor leidis, et juhul kui mingi olemasolev autoriõigustega kaitstud teos kas skaneeritakse või pildistatakse ning sellest luuakse CAD-fail, siis see kujutab endast uue teose

reprodutseerimist. Töö autor leidis, et on võimalik kasutada analoogiat Euroopa Kohtu seisukohaga, et autoriõigustega kaitstud teose kandmine uuele kandjale kujutab endast uue teose reprodutseerimist. Kuigi kirjeldatud kohtuvaidluses oli tegemist teose kandmisega paberilt lõuendile, siis leidis töö autor, et seda analoogiat võiks kasutada ka digitaalsete koopiade loomise korral. Sellest tulenevalt jõudis magistritöö autor järelduseni, et autoriõigustega kaitstud objektist digitaalse CAD-faili loomine on teose reprodutseerimine ning vajab teose autori nõusolekut.

Euroopa Liidu Teatajas avaldati 18. novembril 2024 uued Euroopa Liidu disainiõigust käsitlevad õigusaktid, mis jõustusid 8. detsembril 2024. Need koosnesid disainimäärusest, mis hakkab kehtima 1. maist 2024 (v.a osad artiklid, mis hakkavad kehtima 1. juulist 2026) ning disainidirektiivist, mille liikmesriigid peavad siseriiklikusse õigusesse üle võtma hiljemalt 9. detsembriks 2027. Uue disainimääruse 2024/2822/EÜ kohaselt hõlmab „toote“ definitsioon lisaks füüsilistele esemetele ka mittefüüsilisi esemeid, mis on kujutatud graafiliselt.

Magistritöö autor jõudis järeldusele, et uue disainimääruse sätetega on võimalik kaitsta CAD-faile disainilahendusena eeldusel, et lisaks sellele, et need on uudsed ja eristatavad, CAD-joonised sisaldavad endas piisavalt visuaalseid, loomingulisi elemente, mis ületavad faili tehnilise funktsionaalsuse piirid Autor leidis, et uus disainimäärus võimaldab registreerida CAD-failid ELi disainilahendusena, mis annab neile kaitse 25 aastaks 5-aastaste uuendusperioodidega ning annab CAD-faili autorile ainuõiguse seda kasutada. Teine võimalus oleks jätta CAD-fail registreerimata ning avaldada see mõnel veebiplatvormil, millisel juhul oleks faili kaitse 3 aastat registreerimata disainilahendusena ning kaitse oleks ainult disaini tahtliku kopeerimise eest ärilisel eesmärgil. Magistritöö autor nendib, et see, mida hakatakse disainiõiguse puhul lugema tehnilise funktsionaalsuse piiri ületamiseks, kujuneb arvatavasti välja kohtupraktika käigus, kui liikmesriigid uut määrust rakendama hakkavad.

Magistritöö autor leidis, et juhul kui mõni olemasolev disainilahendusega kaitstud objekt skaneeritakse või pildistatakse ning sellest luuakse CAD-fail, siis on tegemist objekti reprodutseerimisega ning see vajab disainilahenduse omaniku luba. Disainimäärusest tuleneb põhimõte, et iga sellise andmekandja või tarkvara loomine, allalaadimine, kopeerimine ja levitamine, mis salvestab disainilahenduse, eesmärgiga võimaldada selle järgi toote valmistamist juba kujutab endast disainilahenduse kasutamist viisil, mis vajab selle omaniku

luba. Töö autor leidis, et mingist esemest CAD-faili loomist saab lugeda eelpool määruses kirjeldatud tegevuseks.

Töö autori arvates juhul kui CAD-fail kujutab olemasoleva kaitstud disainilahenduse täpset koopiat, siis võib magistritöö autori arvates kasutada analoogiat Euroopa Kohtu seisukohaga, et autoriõigusega kaitstud teose kandmine uuele kandjale kujutab endast uue teose reprodutseerimist. Selle analoogia põhjal võiks väita, et disainiõiguse kontekstis CAD-faili loomine disainilahendusega kaitstud objektist on vaadeldav kui kaitstud disainilahenduse reprodutseerimine. Eelõeldu põhjal võib magistritöö autori arvates väita, et juhul kui disainiõiguse omanik loob ise enda disainist CAD-faili, siis see CAD-fail ei ole iseseisvalt kaitstav disainilahendusena, vaid see on juba kaitstud olemasoleva disainilahenduse õiguste kaudu kui selle digitaalne väljendusviis.

Töö autor jõudis patendi kaitse saamise kriteeriumeid analüüsid järeldusele, et võimalused CAD-faili kvalifitseerimiseks leiutiseks ning selle kaitsmiseks patendiga on väga piiratud ning sõltuvad väga palju CAD-faili tehnilistest lahendustest. Autor leidis, et CAD-faili patendikaitse võiks olla võimalik juhul kui CAD-fail ei ole ainult digitaalne joonis või kujutis, vaid sisaldab mingit tehnilist lahendust. See tehniline lahendus peaks autori arvates olema midagi sellist, mis aitab kaasa füüsilise objekti 3D-printimise protsessile. Näiteks juhul kui CAD-fail suudaks reaalselt kohandada parameetreid sõltuvalt kasutatavast materjalist, et vältida vigu või sisaldaks algoritmi mis viib sisse automaatseid parandusi, minimeeriks materjali kulu või vähendaks printimise aega.

Magistritöö autori arvates on hetkel kehtiva seadusandluse ning olemasoleva kohtupraktika põhjal väga keeruline väita kas CAD-failide kaitsmine patendiga on võimalik või mitte. Töö autori arvates praegune Euroopa Liidu õigusraamistik ei ole piisav CAD-failide ja 3D-printimisega seonduvate patendi probleemide lahendamiseks. Autori arvates kuna odavate ja laialt kättesaadavate 3D-printerite levik tarbijate seas ning patendiga kaitstud objektide odav reprodutseerimine ja digitaalne jagamine, mis toimub sisuliselt tasuta, on viinud CAD-failide massilise levitamiseni ning patendiga kaitstud objektide ebaseadusliku 3D-printimiseni, peaks sarnaselt uuele disainireformile ka patendiõigust ajakohastama digiajastu nõuetele, et tagada tõhusam ja selgem õiguskaitse. Sellest tulenevalt töö autor nendib, et kuigi patent annaks CAD-failile tugeva kaitse, siis praeguse kehtiva õigusraamistikuga on CAD-faili patentimine üsna keeruline ning seda on võimalik teha ainult väga kindlat tüüpi CAD-failidele.

Töö autor käsitles magistritöös ka ühte uut ideed, mis võiks aidata patendikaitsest tulenevaid probleeme lahendada. Nimelt on väike hulk õigusteadlasi eesotsas Lucas Osbornega arvamusel, et CAD-failile peaks laienema samasugune kaitse nagu füüsilistele objektidele, sest digitaalsed failid on sama väärtusega nagu füüsilised objektid. Töö autor toetab seda seisukohta, kuna patendiga kaitstud leiutus, mida on CAD-failis on kujundatud, on tänu 3D-printimise tehnoloogiale füüsilisest esemest vaid ühe nupuvajutuse kaugusel ning on seetõttu äärmiselt lihtsasti reprodutseeritav. Kuid siiski töö autor nendib, et hetkel Euroopa Liidus puudub kohtupraktika, mis seda seisukohta toetaks ning USAs on mõningad kohtulahendid, mis sellele vastu räägivad. Autor leiab, et see on küsimus, mis vajaks veel edasist uurimist, aga nendib, enne kui Euroopa Liidu kohus seda küsimust kas digitaalset CAD-faili saaks lugeda füüsilise esemega samaväärseks et aruta, on edasine uurimine keeruline.

Magistritöö autor jõudis seisukohale, et CAD-faile on võimalik registreerida kaubamärgina ning seda on varasemalt ka edukalt tehtud, liigitades need Nice'i klassifikatsiooni järgi klassidesse vastavalt nende eesmärgile. Kuid töö autor leidis, et kaubamärgiõiguse kohaldamise võimalused CAD-failidele 3D-printimise valdkonnas on väga piiratud, sest Euroopa Liidu õiguse alusel ei saa funktsionaalseid kujusid kaubamärgina registreerida. See tähendab, et kaubamärgi edukaks registreerimiseks ei tohi CAD-failis kujutatud objekti kuju täita selle toimimiseks funktsionaalset eesmärki, mis on 3D-printimise valdkonnas pigem haruldane nähtus.

Töö autor nendib, et isegi kui CAD-faili registreerimine kaubamärgina õnnestub, siis kaubamärgi olemust arvestades ei anna kaubamärk selle omanikule eksklusiivset ja piiramatut õigust sellele märgile või märgikombinatsioonile. Nendel vähestel juhtudel kui CAD-faili kuju saab kaubamärgina registreerida, et ole tarbija poolt selle märgi kasutamine isiklikel, kirjeldavatel või esteetilistel põhjustel tavaliselt kaubamärgi rikkumine.

Töö autor leidis, et kuna 2017. aastal kaotati ära nõue, mille kohaselt kaubamärgid tuli esitada graafiliselt ning nüüd võivad registreerimiseks esitatavad tähised olla mis tahes kujul, siis saab CAD-fail olla kaubamärgi registreerimise taotluse vahendiks.

Magistritöö autor jõudis kaubamärgi kaitse saamise kriteeriumeid analüüsides seisukohale, et juhul kui füüsiline objekt skaneeritakse või pildistatakse ning selles luuakse CAD-fail, siis võib

see fail ka kaubamärgi kaitse alla minna. Töö autori arvates on kaubamärkide puhul oluline eristada kolme erinevat võimalikku printimistüüpi. Esiteks terve toote printimine koos kaubamärgiga, terve toote printimine ilma kaubamärgita ja kaubamärgi eraldi printimine- 3D-printimine võimaldab kõiki neid printimistüüpe olenevalt CAD-faili täpsest disainist.

Juhul kui CAD-fail kujutab kaubamärgiga kaitstud toodet, millel on täpselt samad tunnused nagu füüsilisel tootel, siis võiks kaubamärgikaitse sellele failile ka laieneda. Seda aga ainult eeldusel, et CAD-faili kasutatakse ärilise eesmärgiga või seda levitatakse eesmärgiga teenida majanduslikku kasu. Sellisel juhul võiks olla tegemist kaubamärgi õiguse rikkumisega, sest tarbija võib CAD-faili ning selle abil printitavat objekti ekslikult seostada kaubamärgiomanikuga ning eeldada samasugust kvaliteeti nagu originaaltoodetel, kuigi 3D-printitud toodete puhul määravad kvaliteedi kindlaks CAD-faili kvaliteet, printimisseadmed, kasutatavad materjalid ning printimisprotsess.

Juhul kui CAD-fail kujutab endast kaubamärgiga kaitstud toodet ilma kaubamärgi kujutiseta või kui kaubamärgi tunnused on failist eemaldatud, siis kaubamärgikaitse sellele failile ei kohaldu, sest enam ei erista kaubamärk seda toodet või teenust teiste ettevõtjate omadest. Töö autori arvates siin võivad erandiks olla luksuskaubad, kui toote kuju on registreeritud kaubamärgina, aga funktsionaalsete kujude registreerimine on kehtiva seadusandluse kohaselt üsna keeruline, mistõttu see probleem ei pruugi tihti tõstatuda.

Magistritöö autor täitis oma töös püstitatud eesmärgi ning jõudis järeldusele, et CAD-failid on digitaalsed 3D-mudelid, millele võib laieneda intellektuaalomandi õiguste kaitse. Autor leidis uurimisküsimustele vastates, et esimene töös püstitatud hüpotees peab paika. CAD-fail, mis on loodud olemasoleva füüsilise objekti skaneerimise või pildistamise teel on selle objekti digitaalne reproduktsioon. Sellistes failides puudub autori loominguline panus, mistõttu ei ole need autoriõigustega kaitstavad. Samuti ei väljenda need failid iseseisvat disainiloomingut, mistõttu ei ole need kaitstavad ELi disainilahendusena ning uudset leiutustaset, mistõttu nende puhul on ka patendi kaitse välistatud. Skaneeritud või pildistatud objektist loodud CAD-fail ei oma iseseisvat eristusvõimet ega funktsiooni, mis seostuks kaubandusliku päritolu tähistamisega, mistõttu ei ole võimalik selle registreerimine ka kaubamärgina.

Töö autor leidis vastuseks esimesele töös püstitatud uurimisküsimusele, et kõigi eelmainitud intellektuaalomandi õiguste kaitse saamise kriteeriumeid on võimalik täita ainult sellistel

CAD-failidel, mis on faili disaineri poolt iseseisvalt loodud. Autor nendib, et selle ainsaks erandiks võib olla olukord kui pärast füüsilisest objektist CAD-faili loomist on sellele failile tehtud märkimisväärseid muudatusi, luues sisuliselt uue faili, mis enam ei ole skaneeritud eseme digitaalne reproduktsioon.

Magistritöös püstitatud teine hüpotees leidis samuti kinnitust. Hetkel kehtivat patendikaitse süsteemi ning olemasolevat kohtupraktikat analüüsid jõudis töö autor järelduseni, et kuigi patent võiks CAD-failidele anda väga tugeva õiguskaitse, sest selle ilma loata kasutamise võimalused on praktiliselt olematud, siis ei kvalifitseeru enamuse CAD-failidest patendi kaitsele, sest nad ei sisalda tehnilist lahendust.

Magistritöö autor leidis vastuseks teisele töös püstitatud uurimisküsimusele, et praktikas võiks kõige efektiivsemaks osutada CAD-failide kaitsmine ELi disainilahendusena. Seega pidas paika ka töö kolmas hüpotees. Autor leiab, et nii autoriõigused kui registreeritud disainilahendus annavad mõlemad CAD-failidele arvestusliku kaitse ning kuigi mõlema kaitse ei ole absoluutne, siis on disainilahenduse ilma omaniku loata kasutamise võimalused on võrreldes autoriõigustega palju rohkem piiratud.

Magistritöö autori arvates kaubamärgi kaitse annab CAD-failidele üsna nõrga õiguskaitse, sest see takistaks selle kaubamärgi kasutamist ärielistel eesmärkidel, aga lubaks tarbijal märki ikka kasutada isiklikel, kirjeldavatel või esteetilistel põhjustel. Veel enam lisaks nõrgale õiguskaitsele on töö autori arvates CAD-faili registreerimine kaubamärgina äärmiselt keeruline ning õiguskaitse saavad ainult väga kindlat tüüpi CAD-failid.

Töö autori arvates on CAD-failide ELi disainilahendusena kaitsmise nõrgaks küljeks praegu asjaolu, et disainimäärus on hetkel veel äärmiselt uus ning selle kohaldamise kohta puudub kohtupraktika. Samuti ei ole EUIPO veel avaldanud uusi juhised disainimääruse rakendamise kohta.

Töös tehtud järelduste abil on võimalik vastata küsimusele millised intellektuaalomandi õigused võivad kaitsta digitaalseid disainifaile. Vastusel sellele küsimusele on märgatav praktiline väärtus, sest lisaks suunistele, mismoodi on võimalik efektiivselt kaitsta CAD-faile, tõi töö esile ka olemasoleva seadusandluse kitsaskohad. Praegune patendiõigus ei võimalda arvestada 3D-printimisest tulenevate eripäradega, mis võivad eriti olulist rolli omada 3D-

bioprintimise valdkonnas. Seetõttu võiks magistritöö autori arvates disainireformi eeskujul järgnevalt Euroopa Liidus ajakohastada patendiõigust, arvestades eriti vajadusega seda kohaldada 3D-bioprintimise valdkonnas.

# **The Protection of Intellectual Property Rights of CAD-files.**

## **Summary.**

3D-printing technology has advanced rapidly over the past decade, fundamentally changing the way consumers and businesses manufacture objects. Whereas in the past, 3D-printing was mainly used in industrial manufacturing, affordable 3D-printers designed for personal use have become wildly accessible, allowing users to print various objects from their homes. This development has led to a significant shift in production processes, as manufacturing technologies that were once exclusive to large industries, have now reached the public. Digital design files also known as CAD-files have become central in the manufacturing process.

Due to their digital nature, CAD-files are easily copied and shared, which has resulted in the growing popularity of file-sharing platforms, where users can buy, sell, upload, download and edit CAD-files. The ease of copying and online dissemination of CAD-files makes it harder to enforce existing intellectual property rights, especially when the files are based on existing physical objects or involve several different areas of the law.

The aim of the master's thesis was to clarify the legal status of CAD-files and to determine which type of intellectual property protection (copyright, design, patent or trademark) is the most effective for protecting CAD-files under European Union law. The author sought solutions to the following questions related to the protection of CAD-files:

1. Can CAD-files be protected under EU law through copyright, design, patent or trademark?
2. Which type of intellectual property is the most effective for the protection of CAD-files?

The author posed three hypotheses to find answers to the research questions. The first hypothesis proposed that only the CAD-files that are created by designers, rather than files generated by scanning or photographing a physical object could be protected as intellectual property. The second hypothesis was that patent protection under current EU legislation is practically impossible, because CAD-files don't embody technical solutions. The third hypothesis proposed that out of all the intellectual property rights mentioned in the thesis, protection as a registered EU design would be the most effective form of protection for CAD-

files. To achieve the objective of the thesis, address the posed questions and confirm or refute the hypotheses, the author examined existing laws and regulations to clarify how the protection of CAD-files under EU intellectual property laws is regulated. The author also analysed how the EU regulation differ from the corresponding U.S legislations. The author also relied on case studies, analysing precedents set by the European Court of Justice and EUIPO disputes. To find answers to the research questions, the author employed methods such as legal-dogmatic research, comparative research and case studies.

The first chapter discussed 3D-printing technology and its impact on intellectual property. 3D-printing is an additive manufacturing process, where a three-dimensional printed object is created layer by layer, by adding material and the CAD-file gives the printer instructions on how much material to add and where to place it. A CAD-file can either be created manually by using 3D-modeling software, scanning or photographing a physical object or downloading it from a file-sharing website. In addition to the functional features, a CAD-fail may also embody creative elements added by the designer. Thus, the author concluded that in its nature a CAD-file is a digital drawing that has functional properties but that can also reflect the creativity of its creator.

The second chapter addressed copyright protection and the author determined that some scholars have incorrectly argued that CAD-files are similar to computer programs and should be protected as such under copyright law. The author concluded that CAD-files are not equivalent to computer programs, because the CAD-file designer does not write code in the same sense as a software programmer. The CAD-file is a medium that stores a work protected by copyright, similar to how a JPG or a PDF file stores a photograph or a literary work. Therefore, the author concluded that if a CAD-file expresses the designer's own intellectual creativity and is not solely dictated by its functional considerations then it can be protected under copyright law in the EU. But since copyright law requires an element of creativity beyond pure functionality the author determined that CAD-files created by scanning or photographing physical objects do not qualify for copyright protection except when substantial modifications are made to the file afterwards reflecting the creativity of the designer. The author further found that if an existing copyrighted work is scanned or photographed and CAD-file is created of said work, it constitutes as reproduction of the original work, that requires the author's consent.

The third chapter was focused on design protection. The author concluded that under the new EU design legislation CAD-files can be protected as designs if they are novel, distinctive and contain sufficient creative visual elements that go further than purely technical functionality. The author also found that if a protected design is scanned or photographed with a goal to create a CAD-file, it constitutes as reproduction of that design, requiring the design's rights holder's permission.

The fourth chapter analysed the criteria of obtaining patent protection for a CAD-file, where the author found that the possibilities of patenting a CAD-file are extremely limited and highly dependent on whether the CAD-file contains a technical solution. The author also discussed a novel idea that CAD-files should be granted the same patent protection as patented physical objects but notes that currently there is no EU case law that supports that idea and there are a few precedents set in the U.S that contradict it. In the fourth chapter, the possibility of registering CAD-files as trademarks is discussed. The author notes that although a few CAD-files have been successfully registered as trademarks, the scope of applying trademark law to CAD-files is very limited, because under EU law, functional shapes can't be registered as trademarks. In order to successfully register a CAD-file as a trademark it is required that the shape does not fulfil a functional purpose, which is rare in the 3D-printing context.

The author successfully fulfilled the objectives of the thesis and concluded that CAD-files are digital 3D-models that may be protected with intellectual rights. The author found confirmation to the first hypothesis that only CAD-files created by the designer are protected by copyright, design, patent or trademark law. The author noted that the only exception could be when after scanning or photographing the object, significant changes are made to the file thus making it a new file, instead of a digital reproduction of an object.

Regarding the second research question, the author found that while patents could technically provide a strong protection, the majority of CAD-files would not qualify for patent protection due to the absence of technical solutions, thus confirming the second hypothesis.

The third hypothesis was also confirmed. The author found that protecting CAD-files as EU designs is the most effective option. While neither copyright nor design protection is absolute, design rights impose stricter limits on unauthorised use compared to copyright. Trademark

registration offers weak protection to the CAD-files and registering a CAD-file as a trademark is extremely challenging.

The findings of this thesis provide valuable practical guidelines for the possibility of protecting digital design files and highlight the gaps in the current legislation, particularly in patent law, where updating to accommodate 3D-printing technologies is increasingly necessary.

## Kasutatud kirjandus

1. Abbas, M, Z. The potential role of 3D printing technology in enabling local entrepreneurship: to what extent patent law poses barrier. *Journal of Intellectual Property Studies* Vol. 6(2).
2. Adewale, M. 3D Bioprinting and Intersection with Key Intellectual Property Rights. *European Intellectual Property Review* 2024, Vol 46(12).
3. Ballardini, R. M, Norrgård, M. Digitising patent law: Challenges from 3D printing Technologies. *European Intellectual Property Law* 2016, Vol 38(8).
4. Baranowska, N. N. The intersection of 3D printing and trademark law. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol 9(3).
5. Bradshaw, S. Bowyer, A. Haufe, P. The Intellectual Property Implications of Low-Cost 3D Printing. *ScriptEd* 2010, Vol. 7(1).
6. Dagne, T.W. Dubeau, C. 3D Printing and the Law: Are CAD-files Copyright-protected. *Intellectual Property Journal* 2015, Vol 28 (1).
7. Desai, D. R. Magliocca, G. N. Patents meet napster: 3D printing and the digitization of things, *The Georgetown Law Journal* 2014, Vol 102 (6).
8. Dinev, P. Revisiting the Copyright Status of 3D Printing Design Files. *European Intellectual Property Review* 2020 Vol 42(2).
9. Dolinsky, K. CAD's Cradle: Untangling Copyrightability, derivative Works and fair use in 3D Printing. *Washington and Lee Law Review* 2014, Vol 71(1).
10. Ealm, V. CAD Files and European Design Law. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 2016, Vol. 7(2).
11. Ebrahim, T. Y. 3D printing: Digital Infringement & Digital Regulation. *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property* 2016, Vol 14 (1).
12. Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 2246/2002, Seletuskiri. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52022PC0666> (10.03.2025).
13. Frigeri, M. Online sharing of digital design files as "use of design"? reassessment of the current regime of liability. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 2023, Vol 14 (3).

14. Frigeri, M. Online sharing of digital design files as "use of design"? reassessment of the current regime of liability. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 2023, Vol 14(3).
15. Grimmelmann, J. Indistinguishable from Magic: A Wizard's Guide to Copyright and 3D Printing. *Washington and Lee Law Review* 2014, Vol 71 (1).
16. Holbrook, T. R, Osborn, L. S. Digital Patent Infringement in an Era of 3D Printing. *U.C. Davis Law Review* 2015, Vol 48 (4).
17. Hornick, J. 3D Printing and IP Rights: The Elephant in the Room. *Santa Clara Law Review* 2015, Vol 55(4).
18. Lemley, M. IP in a world without scarcity. *New York University Law Review* 2015, Vol 90(2).
19. Lewis, A. The Legality of 3D Printing: How Technology Is Moving Faster than the Law. *Tulane Journal of Technology and Intellectual Property* 2014, Vol 17.
20. Lipson, H, Kurman, M. *Fabricated: The New World of 3D Printing*. John Wiley and Sons 2013.
21. Osborn, L. *3D Printing and Intellectual Property*, Cambridge University Press 2019
22. Pila, J. Torremans, P. *European Intellectual Property Law*. Oxford University Press 2016.
23. Rideaut, B. Printing the Impossible Triangle: The Copyright Implications of Three-Dimensional Printing, *Journal of Business, Entrepreneurship and the Law* 2011, Vol 5(1).
24. Rimmer, M. 3D printing, the Maker Movement, IP litigation and legal reform. *WIPO Magazine* 1. oktoober 2019, kättesaadav veebist: <https://www.wipo.int/web/wipo-magazine/articles/3d-printing-the-maker-movement-ip-litigation-and-legal-reform-41060#:~:text=passing%20off%2C%20personality%20rights%2C%20character,the%20issues%20in%20this%20field> (23.03.2025).
25. Silverman, I. Optimising protection: IP rights in 3D printing. *European Intellectual Property Review* 2016, Vol 38(1).
26. Holbrook; T. R. Osborn, L. S. "Digital Patent Infringement in an Era of 3D Printing," *U.C. Davis Law Review* 2015, Vol 48(4).
27. Tredwell, S. 3D Printing and Intellectual Property. *Canadian Law Library Review* 2020, Vol 45(2).

28. Van Wiele, B. Decentralised, democratised and disruptive: how 3D printing challenges the consumer protection rationale of trade marks. *European Intellectual Property Review* 2019, Vol 41(5).

## **Kasutatud Euroopa Liidu õigus**

29. 6. juuli 1998. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/44/EÜ biotehnoloogialeiutiste õiguskaitse kohta, ELT L213/3.
30. 12. detsembri 2001. aasta Nõukogu määrus (EÜ) 6/2002, ühenduse disainilahenduse kohta, ELT L 3, 5.1.2002.
31. 13. oktoobri 1998. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/71/EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta, ELT L 289, 28.10.1998, lk 28—35.
32. 16. detsembri 2015. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2015/2436 EÜ, kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta ELT L 336/1.
33. 22. mai 2001. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas ELT L 167, lk 10-19.
34. 23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/2822, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 2246/2002, ELT L 18.11.2024.
35. 23. aprilli 2009. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/24 EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta ELT L 111, lk 16.
36. Berni kirjandus ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.
37. Euroopa patentide väljaandmise konventsioon, RT II 2002, 10, 40.
38. Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. RT II 1999, 22, 123.
39. Ühtset patendikohut käsitlev leping, 2013/C 175/01. – ELT, C175, 20.6.2013, lk 1-40.

## **Kasutatud siseriiklikud õigusaktid**

40. Tööstusdisaini kaitse seadus. RT I, 19.03.2019, 5.
41. Kaubamärgiseadus. RT I, 06.01.2023, 28.
42. Patendiseadus. RT I, 30.03.2023, 8.

43. Autoriõiguse seadus. RT I, 21.06.2024, 5.

## Kasutatud Euroopa Kohtu praktika

44. EKo C-215/14, *Société de Produits Nestlé SA vs. Cadbury UK Ltd*, ECLI:EU:C:2015:604.
45. EKo C-310/17, *Levola Hengelo BV vs. Smilde Foods BV*. ECLI:EU:C:2018:899
46. EKo C-406/10 *SAS Institute Inc. vs. World Programming*, ECLI:EU:C:2012:259
47. EKo C-419/13, *Art & Allposters International BV vs. Stichting Pictoright*, ECLI:EU:C:2015:27.
48. EKo C-487/07, *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC and Laboratoire Garnier & Cie vs. Bellure NV, Malaika Investments Ltd and Starion International Ltd*, ECLI:EU:C:2009:378.
49. EKo C-487/07, *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC and Laboratoire Garnier & Cie vs. Bellure NV, Malaika Investments Ltd and Starion International Ltd*, ECLI:EU:C:2009:378.
50. EKo C-5/08, *Infopaq International A/S vs Danske Dagblades Forening*. ECLI:EU:C:2009:465.

## Muud kasutatud kohtulahendid

51. Alicante European Union Trademark Court 7/23, *Ferrari S.pA vs. Mansory design & Holding GmbH*
52. *Alice Corp. v. CLS Bank Int'l*, 573 U.S. 208
53. *ClearCorrect Operating, LLC v. International Trade Commission* 2015, 810 F.3d 1283
54. *Diamond v. Chakrabarty*, 447 U.S. 303. 1980.
55. EPO *Boards of Appeal*, 0154/04, *Estimating sales activity/DUNS LICENSING ASSOCIATES*,  
ECLI:EP:BA:2006:T015404.20061115, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t040154ep1> (20.03.2025).

56. EPO *Boards of Appeal*, G-0002/06, *Use of embryos/WARF*,  
ECLI:EP:BA:2008:G000206.20081125, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/g060002ep1> (24.03.2025).
57. EPO *Boards of Appeal*, T 1143/06, *Data selection system/BRITISH TELECOMMUNICATIONS*,  
ECLI:EP:BA:2009:T114306.20090401, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t061143eu1> (19.03.2025).
58. EPO *Boards of Appeal*, T 1227/05, *Circuit simulation I/Infineon Technologies*,  
ECLI:EP:BA:2006:T122705.20061213, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t051227ep1> (20.03.2025).
59. EPO *Boards of Appeal*, T 1227/05, *Circuit simulation I/Infineon Technologies*,  
ECLI:EP:BA:2006:T122705.2006121, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t051227ep1> (20.03.2025).
60. EPO *Boards of Appeal*, T 1358/09, *Classification/BDGB ENTERPRISE SOFTWARE*,  
ECLI:EP:BA:2014:T135809.20141121, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t091358eu1> (20.03.2025).
61. EPO *Boards of Appeal*, T 1741/08 *GUI layout/SAP*,  
ECLI:EP:BA:2012:T174108.20120802, kättesaadav veebis:  
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t081741eu1> (19.03.2025).
62. EUIPO R 9/2008-3, *Crocs Inc. vs. Holey Soles Holdings Ltd*
63. *Valu Engineering, Inc. v. Rexnord Corp.*, 278 F.3d 1268 Fed. Cir. 2002.

## Kasutatud lühendid

AutÕS	autoriõiguse seadus
CAD	computer-aided design
Infoühiskonna direktiiv	22. mai 2001. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas
Berni konventsioon	Berni kirjandus ja kunstiteoste kaitse konventsioon
arvutiprogrammide õiguskaitse direktiiv	23. aprilli 2009. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/24 EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta
TKDS	tööstusdisaini kaitse seadus
disainimäärus	23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/2822, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 2246/2002

disainidirektiiv	23. oktoobri 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2823 disainilahenduste õiguskaitse kohta
ühenduse disainimäärus	12. detsembri 2001. aasta Nõukogu määrus (EÜ) 6/2002, ühenduse disainilahenduse kohta
PatS	patendiseadus
UPCA	Euroopa Liidu tasandil ühtset patendikohut käsitlev leping
KaMS	kaubamärgiseadus
kaubamärgi direktiiv	16. detsembri 2015. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/2436, kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlusamise kohta
EUIPO	Euroopa Liidu Intellektuaalamet
WTO	Maailma Kaubandusorganisatsioon
ISO	rahvusvaheline standardiorganisatsioon

TRIPS leping

Intellektuaalomandi õiguste  
kaubandusaspektide leping

EKo

Euroopa Kohus

EPO

Euroopa Patendiorganisatsioon